

Ne rešujite problemov gospodarstva iz 20. stoletja z metodami 19. stoletja – to je z metanjem delavcev na cesto. Dajte delavkam in delavcem delo, poiščite nove trge, kjer se bo blago iz naših tovarn prodajalo, organizirajte delo tako, da bo naše delo konkurenčno. Ne smete videti edine poti za uveljavitev konkurenčne sposobnosti slovenskega gospodarstva v odpuščanju delavcev in v nizkih plačah. Plače morajo dati nekaj več kot le denar za preživetje – ker vemo, da so nizke plače razprodaja slovenskega naroda. Temu Svobodni sindikati najodločneje nasprotujemo.

(Iz prvomajskega govora
Dušana Semoliča, predsednika
ZSSS, na Rožniku)

POMEMBNE SPREMEMBE

Kaj naj bi se po sprejemu tarifne priloge k splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo in dogovoru o plačni politiki za letošnje leto konkretnega zgodilo v podjetjih?

Sindikalni zaupnik

Pred izidom

**NOVA
SPLOŠNA
KOLEKTIVNA
POGODBA
ZA
GOSPODARSTVO
S
KOMENTARJEM**

PROTIKORUPCIJSKI PLES V MASKAH

Gorečim protikorupcijskim borcem ni za odpravo kriminala, temveč za njegovo politično instrumentalizacijo.

Str. 15

DE, sreda 14⁰⁰

Predsednik Zveze svobodnih sindikatov Slovenije Dušan Semolič je takoj po prvomajskih praznikih poslal predsedniku vlade in drugim partnerjem pri sklepanju socialnega sporazuma predlog za takojšnje oblikovanje in sestavo tripartitnega ekonomsko-socialnega sveta. Svobodni sindikati pričakujejo takojšen odgovor dr. Janeza Drnovška, Dagmarja Šusterja in Mirana Goslarja.

V ponedeljek, 9. maja, se bo v Sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici začel tridnevni slovensko-nemški seminar o preoblikovanju gospodarstva, varstvu zaposlitve in soupravljanju. Seminar bo potekal po programu Phare. Aktivistom Svobodnih sindikatov bosta predavala kolega iz izobraževalnega inštituta nemške DGB Heribert Kohl in Günter Begenau. Milan Utroša, član predsedstva ZSSS, pričakuje, da se bo v Radovljici zbralo 30 aktivistov Svobodnih sindikatov.

Piše: Marjan Horvat

Koalicija

Slovenski politični prostor postaja v letošnjih majskih dneh preglednejši. Moteči dejavnik – tako lahko rečemo predvsem za bivšega obrambnega ministra Janšo – v vladi je odstranjen. Celi si rane in na krajevnih sestankih svoje stranke zmeraj znova vrti svojo že obrabljeno ploščo o slovenski pomladi, zaslugah zanjo, tuptam pa najde tudi kakšen nov razlog za sklic tiskovne konference.

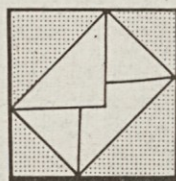
Zdi se, da se politična pomlad nekako posavlja. Življenje prehaja v zrelejšo dobo, morda v poletje, pa čeprav lahko pride tudi do zmrzali, kajti v slovenski politiki je vse možno. Proračun za letošnje leto, ki ga te dni meljejo poslanci v slovenskem parlamentu, bi moral biti tista stična točka sedanje velike koalicije, ki bi preprečila pozebe in omogočila normalen in konsolidiran družbeni razvoj v prihodnje.

Tokrat se je Združena lista socialnih demokratov očitno spet odločila ZA namesto PROTI in s tem bržkone dala zlasti razsodnemu delu krščanskih demokratov – tistemu delu, ki ne išče sponzorjev za svoje politično delovanje v preteklosti, ampak je obrnjeno naprej – možnost, da kljub nasprotovanjem radikalnega desnega krila da svoje soglasje za sprejem proračuna in tudi za nadaljnji obstoj sedanje koalicije. Če se to ne bi zgodilo oziroma bi koalicija razpadla, bi se bržkone na tankem ledu znašel predvsem prvi minister Drnovšek, ki je v zadnjem času javnosti dokaj prepričljivo dokazoval, da se je pričel čas okrevanja slovenskega gospodarstva, da so se nekateri negativni trendi zaustavili in da lahko pričakujemo pomembne rezultate na poti gospodarskega okrevanja, zaposlovanja in stabiliziranja razmer v letošnjem letu. V primerjavi z drugimi državami, ki so v fazi prehoda, je Slovenija doslej za te spremembe plačala relativno nizek davek, kar je v dobršni meri zasluga tudi politike, ki jo je uveljavljala pred spremembami sistema slovenska ZK in institucije civilne družbe v samoupravnem socializmu. Nežen prehod iz enega sistema v drugega in še zlasti sedanje okrevanje pa je posledica tudi konstruktivnega ravnanja Združene liste socialnih demokratov, prej v opoziciji in sedaj v vladni koaliciji, saj njeni ministri navsezadnje opravljajo najtežavnejše delo v vladi. Tu mislimo predvsem na ministrstvo za gospodarske dejavnosti in zlasti ministrstvo za delo. Drnovšek in njegovi, kakor tudi Peterletovi, morajo priznati, da sta predvsem ti dve ministrstvi doslej hodila po kostanj v žerjavico za celo vlado.

Pa ne gre za nekakšno moralno obveznost, ki bi jo imela druga dva partnerja v koaliciji do Združene liste, saj je politika predvsem preračunavanje in boj za uveljavljanje svojih interesov – ti so pogosto strankarsko tako čudni, da zanemarijajo širše družbene interese – pač pa za spoznanje zlasti v Liberalni demokraciji, da se ne morejo povsem zanesti na to, kako bodo glasovali poslanci SKD. Na dlani namreč je, da dobršen krog desne usmeritve v tej stranki simpatizira s populistično desnico, pa čeprav je ta brez resnega gospodarskega in siceršnjega programa. V kritičnih trenutkih bi glasovanje bržkone dalo drugačen rezultat, kot bi ga pričakovala LDS, in od tod do Drnovškovega padca bi ne bilo daleč.

Vse bo bolj ali manj jasno že konec tega tedna. Če bo Drnovšek držal besedo in uveljavil svoj dogovor z obema sedanjima koalicij-skima partnerjema o nadaljevanju skupne poti, lahko pričakujemo zares nekolikant mirnejše poletje in prevesitev politične pomladi v zrelejšo dobo. Spanec Slovencev bi bil mirnejši. Če pa bo katerikoli koalicijski partner izigran, lahko pričakujemo dolgo vroče poletje in vročo jesen. Morda celo tudi ostre boje znotraj LDS, kjer se večina upira politiki desnega preobrata – kar je za slovenske politične razmere in dojemanje večine Slovencev in državljancev Slovenije samoumevno in potrebno. Čeprav v Združeni listi trdijo, da so pripravljeni tudi na opozicijsko vlogo in da lahko postanejo v parlamentu trd opozicijski dejavnik, jim je vendarle bolj všeč v koaliciji.

To ni samo posledica skrbi za narodov blagor, pač pa tudi resnice, da so po psihosocialni strukturi državotvorni dejavnik, oblast pa je sladka tudi danes.

PREJELI
SMO

Gladovna stavka ali prevara

Gledal oziroma opazoval sem obnašanje, hojo, gibanje in govorjenje gladovnih stavkajočih, ko so se vračali s pogovora pri predsedniku republike. Po tem, kar sem videl, je možno dvojje: da so stavkajoči super ljudje, ko se po dolgi gladovni stavki lahko še tako razposajeno obnašajo in gibajo brez težav ter hitro in zbrano reagirajo na zastavljena vprašanja novinarke. Ali pa je gladovna stavka spretno pripravljena manipulacija in prevara. Med ljudmi, ki skrbijo za dobro počutje stavkajočih, je vsaj eden katerega prisotnost potrjuje ta sum.

Tudi sam sem gladovno stavkal v zagrebškem vojaškem sodnem zaporu. Sedmi ali osmi dan sem nehal stavkati, ker so delno ugodili moji zahtevi. Takrat sem bil v istih letih, kot so stavkajoči v CD. Čeprav je moja gladovna stavka trajala le tretjino toliko, kot je njihova na ta dan, ko so se vračali iz predsedniške stavbe, sem bil v slabši kondiciji in bolj oslabljen kot oni, ki so bili videti in se tudi vedli kot dobro razpoložena družina.

Ta moj dvom, ki ni samo moj, ampak dvom večine, ki se kaj spozna na gladovne stavke, lahko ovzrže le nevtralna komisija, v kateri morajo biti zdravniki specialisti s tega področja. Tako sestavljeni komisiji bi se morali stavkajoči prostovoljno podvreči. Če nečemo, pa naj kar stavkajo, saj bodo ljudje vedeli, da na tak način lahko stavkajo do izteka mandata predsednika republike in se bodo potem lahko pohvalili, da so dosegli svoj cilj.

Žarko Žbogar,
Piran

Sporočilo za javnost

V četrtek, 22. 4. 1994 je bila v Štorah javna tribuna na temo vrtci v razmerah nove lokalne samouprave. Ker je na tem področju še mnogo nedorečenega (še vedno ni sprejeta nacionalna strategija razvoja predšolske vzgoje, prav tako še ni zakona o vrtcih), se je razprava končala z naslednjimi zaključki:

1. naj Ministrstvo za šolstvo in šport na osnovi nacionalne koncepcije razvoja predšolske vzgoje v Republiki Sloveniji čimprej, najkasneje pa do prvega jesenskega zasedanja državnega zbora predloži zakon, ki bo ustrezno urejal vzgojo in varstvo predšolskih otrok in uredil sistem financiranja javnih vrtcev po občinah v Sloveniji;

2. zaradi pričakovanih sprememb, ki jih prinaša reorganizacija lokalne samouprave, mora Ministrstvo za šolstvo in šport zagotoviti stabilne vire financiranja javnih vrtcev, kar bodo občinski proračuni nekaj sto razdrobljenih majhnih občin zagotovili niso. Zaradi nestabilnih virov financiranja javnih vrtcev v pogojih nove lokalne samouprave lahko pride do resnih motenj pri njihovem delovanju oz. do razpada te dejavnosti. Smatramo, da je najustrenejša rešitev, da se do sprejema novega zakona o vrtcih, ki bo celovito uredil področje otroškega varstva, sprejme interventni ukrep, ki bi zagotavljal sredstva za osebne dohodke zaposlenih v javnih vrtcih iz republiškega proračuna;

3. naj zaposleni v otroškem varstvu skupaj s starši, stro-

Zakoni v TSN-Eling Maribor

Pišemo v imenu 77 presežnih delavcev v TSN Elingu.

Pred dvema letoma je bil stečaj v TSN Elkomu. Vodstvo podjetja nam je pred stečajem zagotavljalo, da bo denar za plače in regrese takoj, ko bo v podjetju manj zaposlenih in manj režije. Samo za eno leto pred stečajem TSN Elcoma, smo prikrajšani, preračunano v marke, najmanj 3000 DEM za vsakemu posamezniku. To je še vse v stečajni masi. V teh dveh letih po stečaju nismo dobili regresa, imeli smo 80-odstotne plače. Mislimo, da se je vodstvo bolj ukvarjalo s številom zaposlenih v tovarni kot z iskanjem dela za nas 250 tam zaposlenih. Lani v decembru nas je 77 delavcev postalo trajni presežek. Konec marca smo prejeli za mesec januar osebni dohodek v višini okrog 21.000 tolarjev, za mesec februar pa so nakazali 15. aprila okrog 21.000 tolarjev! To je ves letošnji dohodek. Mi, trajni presežki, pa bi morali dobiti 100-odstotna nadomestila osebne dohodke in minulo delo.

Sedmega aprila popoldan smo začeli dobivati telegrame iz podjetja. Obvestili so nas, da se moramo 8. aprila ob 8.00 uri javiti na razgovor v SKS. Podpisan je bil direktor Rajko Lisja. Nič ni pisalo, o čem bo razgovor. Pričakala nas je komisija v sestavi: Rajko Lisja, direktor, Inge Vogrin-Mlakar, pravnica, Drago Krajnc in Pavel Jarc. Od vsakega posameznika so zahtevali, naj takoj podpiše papir, da bo sprejel denar in se sredi meseca maja (za večino je to 13. maj) sam zgasil na zavodu za zaposlovanje. Tako bi dobil delavec z visokošolsko izobrazbo in 13 leti delovne dobe v TSN, 128.661 tolarjev, delavec z višjo šolo in 21 leti dela v TSN 170.000 tolarjev, delavka s srednjo šolo in 25 leti delovne dobe 106.000, delavka s poklicno šolo in 22 leti v TSN pa 89.000 tolarjev. To je samo nekaj vzorčnih primerov. Od navedenega denarja bi si še vsak sam plačal vse prispevke za zavarovanje... To naj bi bila

plača za 584 ur za mesec februar, marec, april in polovico maja, verjetno odpravnina, regres... Skratka: vodstvo podjetja TSN Eling bi se nas na zanje krasen način rešilo.

Grozili so nam, da je to ves denar, kar ga bomo dobili, naj ga vzamemo, drugače bomo šli na borzo še brez tega denarja. Ko smo nekateri povedali, da nam 6-mesečno čakanje poteče komaj po 20. juniju, je pravica Inge Vogrin-Mlakar vzrojila in dejala, da smo informativno v računalniku na zavodu za zaposlovanje že s 13. majem in da TSN Eling nima po tem dnevu nič več z nami.

Nekateri smo še popoldne, ko smo prejeli telegram iz podjetja, klicali na območni svobodni sindikat. Nihče iz sindikata ni imel časa, da bi naslednji dan zjutraj prišel v TSN Eling ali vsaj poklical po telefonu in vprašal, kaj se dogaja z nami. Pa so v svobodnem sindikatu vedeli, za kaj gre, kar smo mi izvedeli kasneje.

Tako smo se delavci organizirali v odbor 77 presežnih delavcev TSN Elinga in se 11. aprila zbrali v prostorih območnega svobodnega sindikata in zahtevali varstvo, sestanek in pomoč, vodstvo sindikata. Že dogovorjeni čas sestanka so ves teden prestavljali. Končno smo se sestali v petek, 15. aprila. Mi smo po tem sestanku še bolj razočarani.

Delavci moramo biti tihi, ne smemo sprožiti nobene kontrole SDK, ker to lahko povzroči stečaj podjetja. Tega pa mi ne želimo.

Zakaj pa ne smemo nič zahtevati od podjetja? Saj smo v njem delali 15, 20, 25 let, se odrekli delu dobička, gradili tovarniško halo, kurilnico, menzo in kupovali stroje?

Če pa se sindikat zavzame za delavce, mu očitajo, da sindikat peha podjetje v stečaj.

Delavke in delavci, zbudite se!

Toliko opevana pravna država, kje si?

Odbor presežnih delavcev TSN Eling
(Podpise hranimo v uredništvu)

kovnjaki s področja otroškega varstva in družinske politike zahtevajo od državnega zbora in Vlade RS, da se zavesta resnosti tega problema in ukrepata, preden bo prepozno;

4. premajhna dežela smo, da bi si lahko privoščili izgubo enega samega otroka, ki zaradi socialnih razmer ne bi imel enakih razvojnih možnosti za življenje, do česar pa bi v primeru razpada mreže javnega otroškega varstva vsekakor prišlo.

Stane Rozman, tajnik
Združene liste socialnih demokratov Celje

Zeleni prstan je čist Pot spomina in tovarštva

Društvo Zeleni prstan je organizirala v aprilu že tradicionalne čistilne akcije na Poti spominov in tovarštva. Brigadirji veterani so minulo soboto, kljub dežju, očistili spominsko območje Gramozne jame, kjer je okupator med

drugo svetovno vojno streljal talce.

V soboto, 23. 4. 1994 ob 9.30 uri pa je bila osrednja čistilna akcija na PST pri Koseškem bajerju nasproti Agrostroja v Šiški. Udeležili so se je planinci, taborniki, brigadirji – veterani, športniki in ljubitelji narave, kulture in zdravega načina življenja, ki jim ta edinstveni spomenik oblikovne narave izpolnjuje potrebo po oddihu, rekreaciji in razvedrilu.

Zeleni prstan

Vladi Republike Slovenije

Odgovornost prometnega ministra

Zagotovo vam je znano, kako potekajo priprave na gradnjo avtoceste skozi Savinjsko dolino. Že na začetku je vlada sprejela osnutek odloka o izgradnji in se v njem sklicevala na osnutek sprememb srednjeročnega in dolgoročnega načrta občine Žalec, ki ga sploh še ni bilo. V času javne razprave,

v kateri niso ustrezno ovrednotili pripomb, je republiška uprava, za ceste že razpisala natečaj za nakup zemljišč. Še preden je skupščina občine Žalec odločala o spremembi razvojnih dokumentov, so začeli postavljati na bodoči trasi avtocest mejnike (isto se je zgodilo tudi na območju občine Domžale). Še pred izdajo lokacijske odločbe pa so na območju Gotovelj (SO Žalec) začeli tudi sekati gozd.

Vse to so grobe kršitve zakonitosti, ki vam niso znane. Gre za aktivnosti, ki sicer sodijo v ustrezen resor, predvsem prometni, in v resor za okolje in prostor. Posegi v lastnino (mejniki, sekanje) so zelo groba nezakonitost.

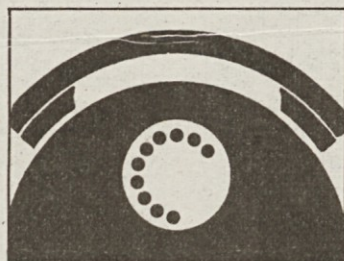
Za to je odgovoren prometni minister, saj so dela izvajali z njegovo vednostjo. Pričakujemo, da boste v vladi Republike Slovenije ugotovili njegovo odgovornost in ustrezno ukrepali.

Ekološki pozdrav!

Karel Lipič, tajnik
izvršnega odbora
Slovenskega ekološkega gibanja

časopis
slovenskih
delavcev

Nanj se resda lahko
naročite tudi pisno,
toda zakaj bi se
trudili: pokličite
(061) 321-255

in poskrbeli bomo, da boste dobili
časopis, brez katerega je vaše delo
v (kateremkoli) sindikatu vsaj
težje, če že ne nemogoče

časopis
slovenskih
delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika: _____

PRED IZIDOM

NOVA SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GOSPODARSTVO S KOMENTARJEM!

Izdali bomo novo

SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO ZA GOSPODARSTVO S TARIFNO PRILOGO
S KOMENTARJEM IN DOGOVOR O POLITIKI PLAČ V GOSPODARSTVU ZA LETO 1994.
Komentar delovnopравниh dela Splošne kolektivne pogodbe je prispeval Gregor Miklič,
komentar tarifnega dela pa Brane Mišič.

Cena brošure v prednaročilu je 1.500 SIT + 5% prometni davek, t.j. 1.575 SIT. Brošuro lahko naročite na
naslov ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana, telefoni (061) 321-255, 1310-033 in 313-942, fax 311-956.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam _____ izvod(ov) brošure SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GOSPODARSTVO S KOMENTARJEM IN DOGOVOR O POLITIKI PLAČ V GOSPODARSTVU ZA LETO 1994 (separat socialnega sporazuma).

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku; 2. Ind. naročniku pošljite po povzetju

žig

Podpis naročnika

časopis
slovenskih
delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 • DE – glasilo Svobodnega sindikata Slovenije • Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479 • Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956 • Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 1316-163, 313-942 • Časopis urejajo: Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeskin (življenjska razpota), Ivo Kulaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Križnik (Kazipoti), Franček Kavčič (sindikati), Boris Rugelj (Na trznem prepilu), Andrej Ulaga (Na trznem prepilu), Boža Zlobec (lektorica), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, 311-956 • Naročnina: 321-255 • Posamezna številka stane 170 tolarjev • Ziro račun: 50101-603-46834 • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana • Časopisni svet: Mira Videčnik, Alojz Omejc, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič

Osemurna iluzija

Piše: Martin Ivanič

Osemurni delovni dan je star ideal delavskega oziroma sindikalnega gibanja. Na neki način je bil kot vodilna misel aktualiziran tudi v času prvomajskih praznikov. Vendar se človeku pogosto zdi, da gre pri tem res samo za ideal, če že ne kar za iluzijo. Vprašanje pa je, ali tak vtis nastaja le pri nas ali pa gre za splošnejši pojav.

Individualne in zlasti osebne izkušnje ne morejo biti obče merilo. Pa vseeno: Pred več kot dvajsetimi leti sem v počitniškem času skusil »proletarski kruh« v takratni Zahodni Nemčiji. Veljal je zelo strog red, ki je med drugim pomenil tudi to, da delavci nikoli nismo niti minute zamudili začetka dela ne ob prihodu v službo in ne ob koncu odmora. In nikoli nismo bili niti za minuto prikrasani za odmor ali prisiljeni »potegniti šhtat«.

Ko sem se po končanem šolanju zaposlil v domovini, se mi je ta izkušnja povsem podrla. Čeprav več nisem bil industrijski proletarec, mislim, da veljata dve (resda posplošeni) ugotovitvi: Prvič, da začetek in konec delavnika nikoli nista držala tako, kot bi morala – bodisi zavoljo malomarnosti delavcev ali pa malomarnosti in v nekaterih primerih zavoljo samovolje t.i. šefov. In drugič, da se z osemurnim delavnikom enostavno ni več dalo shajati.

Trdim pa, da druga ugotovitev ni povezana samo z naravo dela. Mnogi izobraženci npr. ugotavljajo, da jim kronično primanjkuje časa, da bi opravili vse, kar od njih terjata poklic in zaposlitev. Ne gre samo za nujno spremljanje strokovnega področja in redno usposabljanje in ne gre niti samo za nekakšno poklicno strast. Preprosto gre za to, da ljudje delajo takorekoč vedno več tudi iz gmotnih, da ne rečem ravno eksistentičnih razlogov.

Zlasti to slednje je pravi bič božji nad domala vsemi zaposlenimi. Takorekoč vsak industrijski (pogojno bom rekel poklicni) delavec skuša po službi kaj dodatno zaslužiti s t.i. šušmarstvom. Bolj ali manj vsaka strojepiska ali tajnica kaj honorarno tipka. Veliko učiteljev se ukvarja z inštruktorstvom ali podobnim dodatnim delom. Vsi lektorji, prevajalci in podobni opravljajo poklicna opravila tudi na domu. Najbrž je silno malo univerzitetnih učiteljev ter drugih (poklicnih) raziskovalcev, ki ne bi morali iz tega ali onega razloga delati celo po dvanaest ur dnevno. Ne bom posebej govoril o (uspešnih) direktorjih, ki bi svoje delo opravili v osmih urah, ker se mi zdi to v njihovem primeru še najmanj mogoče. Vsekakor pa številni mali zasebni poslovniki, četudi ne gre za nika-kršne meteorske bogataše, ki bi za celodnevno delo imeli poseben interes, še zdaleč ne morejo shajati z osemurnim delavnikom.

Našteti primeri niso morda niti dovolj očitni in sploh ne najboljši. Toda nekaj mora biti narobe. Gre samo še za eno neživljenjsko parolo, ki bi jo morda kdo želel enostavno zbasati v arzenal socialistične ideologije? Ali pa gre morda za kakšno slovensko posebnost, ki je pač brez temeljitih raziskav ni moč razložiti? Takšne raziskave vsekakor niso preproste, saj morajo upoštevati dolg seznam t.i. parametrov od družbenega sistema in delovne tradicije do znanstveno-tehnične »opremljenosti in usposobljenosti dela«. Vendar so za Slovenijo več kot nujne.

A glavni razlog za to ni vprašanje, če je parola o osemurnem delovniku iluzija ali pa gre za »surovo resničnost«, v kateri ta vrednota pač ne deluje. Bistveno je nekaj drugega. Po eni strani se mi zdi, da gre za vprašanje smotnosti in »komercialne vrednosti« našega dela, s tem pa tudi njegove

konkurenčnosti, o kateri smo pravkar spet lahko slišali zaskrb-ljujoče podatke celo v primerjavi z vzhodnoevropskimi in celo razvitejšimi afriškimi nacionalnimi gospodarstvi. Lahko da prav neumno z velikimi vložki delamo in ustvarjamo nekaj, česar ta svet ne potrebuje posebej in tega ne kupuje – razen če ni smešno poceni. Lahko pa gre za »sistemsko vgrajeno« podvrednotenost našega dela že znotraj države in se ta kaže s prevelikimi družbenimi obremenitvami (jasneje: v predragi državi), zaradi česar nismo konkurenčni niti navzven niti si s tem delom v osmih urah ne moremo zagotoviti pričakovane ravni eksistence.

Najbrž bi mi lahko marsikdo postregel s primerjalnimi podatki, koliko v posamezni dejavnosti ustvari in zasluži delavec v bolj in manj razvitih državah po svetu. Žal pa takšnim primerjavam ne morem povsem zaupati. Zelo različna je struktura naših in zahodnih plač in cen, mi pa smo že tako in tako navajeni demagoških primerjav npr. s cenami bencina.

Najbrž je jasno, da je slovenska družba v številnih pogledih spet v zgodnjem kapitalizmu. O tem ne govorijo samo gospodarske razmere, temveč tudi odnosi med delodajalci in delojemalci, pa celo očitno manipuliranje vlade s podatki o naših plačah in mednarodni gospodarski konkurenčnosti. Če oživljanje parole o osemurnem delavniku izhaja iz spoznanja o zeleniškem stadiju našega gospodarstva, tedaj ima še smisel kot perspektivni ideal. Če pa realne razmere, ne samo gospodarske, marveč tudi socialnopolitične, kažejo, da je osemurni delavnik za nas resnično nestvaren, tedaj bi kazalo celo v sindikalnem delovanju premisliti o bolj tehtnih mobilizacijskih prejemih.

Kot rečeno, primerjalne analize o teh vprašanjih so nujne, vendar pa nobeni izsledki razmer ne bodo obrnili na glavo. Lahko rabijo le za oblikovanje smotnejše razvojne strategije. Ob masi brezposelnih vsekakor ni logično očitno daljšanje delavnika zaposlenih in obsežno prilagoditveno delo brezposelnih.

Piše: Geza Filo

Dan matere – stvar srca

Drugo nedeljo v maju je predvsem v zahodnem svetu, v Evropi in v Ameriki, praznik vseh mater, poimenovan Dan matere.

Pri nas je ta praznik večinoma »omejen«, brez velikih daril, praznovanj in brez velike reklame. Takšno praznovanje je pravzaprav želela ustanoviteljica tega dneva.

Skoraj nikomur med nami ni znano, da je to bila Američanka Anna Jarvis (1864–1948). Živela je samsko življenje, pri svojih starših. Dne 9. maja 1905 ji je umrla mama, s katero je bila globoko povezana. Za samsko, 41-letno ženo je bila smrt matere velika izguba. Dve leti po materini smrti je Anna Jarvis pred svojimi znanci in znanci izjavila, da je za matere, ki so bile do takrat bolj malo upoštevane, treba kaj več storiti. Zanje je treba določiti časten dan. Tako se je rodila zamisel o dnevu matere.

Ob tretji obletnici smrti svoje matere je Anna Jarvis prosila svojega duhovnika, naj v svoji nedeljski pridigi omeni položaj mater v družini in družbi. Duhovnik Wiebar Chapman je predlog rad sprejel. Njegova pridiga je imela ugoden odmev. Na koncu te božje službe je Anna Jarvis razdelila 500 belih nagel-nov v spomin in v čast svoje in drugih mater. Udeleženci božje službe so bili več kot presenečeni. Ob podpori somišljenic in somišljenikov je pisala mnogim vodilnim osebnostim svojega časa. Njen cilj je bil doseči razglasitev častnega dne za vse matere.

Po najnovejših podatkih je predsednik države šef neke tajne organizacije. Tako približno se je pred javnostjo, in to kar na državni televiziji, ki mu je za tako izjavo brez razmišljanja odstopila prostor, izprsil eden od sedaj že nekdanjih gladovno stavkajočih iz Cankarjevega doma gospod Jernej Jung.

Omenjeni gospod kajpak lahko gladovno stavka, kadarkoli in proti komurkoli hoče, proti šefu države ali proti papežu. To je pač stvar njegovega prepričanja in slednjič tudi njegova pravica. Obtoževati pri tem kogarkoli, ne da bi postregel vsaj z enim, četudi najmanjšim dokazom, pa seveda ni nikakršna pravica, marveč kvantanje, ki pa mu je, žal, botrovala tudi državna televizija.

Pri tem imena akterjev sploh niso pomembna. Gre za nekulturno navado, po kateri lahko vsak, tudi s pomočjo najbolj razširjenega medija, obtoži vsakega, ne da bi se mu pri tem kaj zgodilo. Če kdo temu ne verjame, naj se zami-sli v položaj, ko bo z ekrana slišal svoje ime in zraven pri-pombo, da se, denimo, skri-

Kvantanje

voma sestaja s plavalasko ali pa s plavolascem zelo nežnega obraza.

Kot kaže, je stresanje obtožb iz levega rokava pri nas postalo pravi hobi, če ne kar športna panoga. Pri tem nove vrste lovci kar tekmujejo, kdo bo stresel čimbolj alarmantno in ponavadi nepreverjeno obtožbo. Poslanec Hvalica se je spravil na neke ljudi v Novi Gorici, tudi on na TV, in ker ga sedaj tožijo za obrekovanje, se poslanec kajpak sklicuje na imuniteto. Če bi svoje obtožbe lahko dokazal, mu imuniteta pač ne bi bila potrebna.

Sedaj lahko samo še čakamo, da bo kdo predsednika države obtožil, ker svoje mačke ne hrani z whiskasom, ampak s topcatom, kar je nedopustno favoriziranje z globokimi meddržavnimi in gospodarskimi posledicami. Za tako reč mora šef države odgovorjati najmanj pred ustavnim sodiščem ali pa bodo pristaši whiskasa pričeli množično gladovno stavkati. Pri tem se bodo primojdušali, da bodo šli do konca oziroma vsaj tako dolgo, da bodo kakšnih desetkrat na televiziji in bodo lahko vpili proti hrani, ki jo žre predsednikova mačka. Nato jim bo kakšen eksminister velikodušno dal odpustek s pojasnilom, da so njihovi trebuški vendarle več vredni kot predsednikova mačka.

Piše: Jože Smole

Skrajna desnica

V nekaterih evropskih državah dviga glavo skrajna politična desnica, v severni Afriki (zlasti v Alžiriji) pa je na pohodu islamski iundamentalizem.

Voditelji obeh političnih ekstremov spretno izkoriščajo gospodarske težave in neurejene družbene razmere (zlasti korupcijo) ter z demagogijo pridobivajo del obubožanih socialnih slojev ljudi, še pose-

bej brezposelnih. Pri tem početju desničarskim skrajne-žem sploh ni do resničnega reševanja gospodarskih, social-nih in drugih družbenih pro-blemov, ampak se zavzemajo za uvajanje sistema »trde

arena

Resnicoljubnost

današnja zgodba nekaterih slovenskih razumnikov, da je tedanja slovenska nomenklatura brez vsakih zaslug in da so za sloven-sko pomlad vse naredili drugi, preprosto ni točna, je povedal dr. Kmecl.

Dva dni pozneje pa se je prav nenavadno razjezil še predse-dnik vlade dr. Janez Drnovšek. Potem ko je povedal, da mu je 18. julija 1991 uspelo z Beograščani doseči dogovor o umiku JLA iz Slovenije in o vrnitvi nekaj tisoč slovenskih vojakov iz drugih krajev Jugoslavije, je še dodal: vse to se je dogajalo takrat, ko sem sam hodil v Beograd in dobesedno tvegati tudi glavo, med-tem ko so jo številni sedaj glasni demokrati uspešno tiščali doma v pesek ali pa pogledovali proti Celovcu.

Da je bil zagrebški časopis voljan objaviti razgovor z dr. Kme-c-lom, ni presenetljivo zato, ker so se na Hrvaškem že pred dobrim letom lotili vrednotenja vlog pri hrvaški pomladi, pri čemer niso prav nič zanimali pomembne vloge hrvaške partije, ki je prva sledila slovenski z odhodom iz Jugopartije, in tako vsaj soomogo-čila, da se je pomlad lahko spremenila v osamosvojitvev.

Za Slovence je seveda prav trapasto, morda pa tudi značilno, da si morajo svoj spomin na ne tako zelo minule dogodke osveževati s pomočjo hrvaškega tiska. Dr. Kmecl seveda ni nič kriv, če ga k besedi nočejo vabiti slovenski časniki; je pa njegovo razmišljanje dobrodošlo, ker prihaja v času, ko je zelo v modi lastiti si zasluge za slovensko pomlad in za osamosvojitvev, pri čemer igra izguba spomina nadvse pomembno vlogo. To še posebej velja za tiste politike, ki hočejo pri vsakem dogodku poiskati in osvetliti predvsem njegovo ozadje, torej vse, kar se je zgodilo pred njim in ga je lahko povzročilo. To je seveda moder pristop, ki pa bi moral biti načelen, ne pa uporabljan ali prikreje-van samo od primera do primera. Na videz se sicer tak nenačelen pristop kaže zelo uspešen, v resnici pa gre za bedo politike, ki zaradi strankarskih ali posamičnih interesov ni sposobna objek-tivne presoje, čeprav se na vsa usta zavzema zanj. Boža Gloda

roke« oziroma diktature. Upo-rabljajo podobne metode, kot sta jih Mussolini in Hitler, ki sta demokracijo imela za »glavni vir vsega zla«.

Zmaga desnice v sosednji Italiji je pri nas izzvala upra-vičeno zaskrbljenost. Še pose-bej zato, ker so v njenih vrstah vse glasnejši novofašisti, ki se nikdar niso sprijaznili z mejo, določeno leta 1947 na pariški mirovni konferenci. Po raz-padu SFR Jugoslavije so po-stali še agresivnejši v načrtih za »vrnitev Istre« in drugih naših ozemelj, ki so bila po prvi svetovni vojni pod Italijo.

Zaskrbljenost nad zmago desnice v Italiji izražajo tudi vse demokratične sile v Evropi. Voditelja Nemške socialdemokratske stranke Rudolf Scharping in Sociali-stične stranke Francije Michel Rocard sta na nedavnem se-stanku v Parizu posvetila po-sebno pozornost pojavu novo-fašizma. Ocenila sta, da je treba zaostriti politični boj proti novofašizmu, sovraštvo do tujcev in mržniji proti manjšinam. Scharping je po-udaril, da se je proti pojavom novofašizma treba boriti z am-bicioznejšimi razvojnimi pro-grami, z zmanjševanjem brez-poselnosti v Evropi in z zago-tavljanjem moralne integri-tete politikov. Voditelj franco-skih socialistov Rocard je na-povedal, da bo socialistična skupina v evropskem parla-mentu kmalu sprejela skupno odločitev o vseh vidikih da-našnjega fašizma.

Ugledni ameriški dnevnik Herald Tribune opozarja, da bi Evropska unija in ZDA mo-rale resno razmišljati tudi o posledicah možne zmage skrajnih islamskih fundamen-talistov v Alžiriji. Pričakovali so, da bo general Liamine Ze-roual, ki je januarja letos prevzel vlado, dosegel spora-

Z vrednotenjem dogodkov iz poznih osemdesetih in prvih de-vetdesetih let je tako, da so za zgodovinsko stroko še preblizu, za dnevno politiko pa že dovolj daleč, da so lahko včasih tudi zaviti v meglo in uporabljeni za tekoče politične potrebe, kakor pač komu ustreza. Zanimivo je, da sta se te dni na to temo ogla-sila dva znana moža. Najprej je dr. Matjaž Kmecl, včasih je bil kulturni minister, za hrvaški Vjesnik – kar je po svoje zani-mivo, ne pa tudi presenetljivo – spomnil, kako ga je Kučan po-vabil v svoj tim z obrazložitvijo, da bo družbi potrebna demokra-tizacija, in tudi na demonstrativni odhod slovenske partijske dele-gacije iz jugopartije. Zato vsa ta

zum z umerjenim delom Islamske fronte in se tako uspešno postavil po robu skrajnežem. Toda to se ni zgo-dilo.

Politični skrajneži, ki se zavzemajo za uvedbo islam-skega enoumja in diktature v Alžiriji, netižno sovraštvo do vseh, ki ne spoštujejo orto-doksnih načel in običajev islama. Najbolj zgovoren pri-mer njihovega pogleda na družbeno ureditev je bil ne-davni umor dveh alžirskih srednješolk, ker nista nosili feredže (nista imeli pokritega obraza).

Islamski fundamentalisti razpihujejo sovraštvo do vseh tujcev, ki živijo ali delajo v Al-žiriji. Takšnemu sovraštvu so vse bolj izpostavljeni tudi naši delavci. Odnosi so že tako za-strupljeni, da francoska vlada resno načrtuje evakuacijo 35.000 Francozov in drugih Evropejcev iz Alžirije.

Vse večja je nevarnost, da bodo desničarski skrajneži za-vladali v celi Alžiriji, ali pa da se bo država razdelila na dva dela. V enem bi vladali islam-ski fundamentalisti, v drugem pa Berberi, ki so sicer muslimani, so pa odločno proti islamskemu ekstremizmu. V obeh primerih bi to imelo resne posledice za sosednjo Tunizijo in tudi za druge dr-žave v severni Afriki, zlasti za Egipt, v katerem so islamski fundamentalisti vse močnejši.

Uvodničar ameriškega dnevnika Herald Tribune oce-njuje, da bomo posledice močno čutili tudi v Evropi. Prišlo bo namreč do novega vala beguncev iz držav se-verne Afrike v Evropo, reak-cija na to pa bo še močnejše desničarsko širjenje sovraštva do tujcev.

Islamski fundamentalisti v severni Afriki in desničarski skrajneži v Evropi so na »isti valovni dolžini«.

KOSMATE PLAČE OGROZILE USPEŠNEGA DIREKTORJA

V Mariboru in Podravju je malo podjetij, ki poslujejo uspešno in delavcem izplačujejo plače po kolektivni pogodbi ali celo bolje. Eno takšnih je tovarna umetnih brusov Swatja s 500 zaposlenimi. Kljub relativno uspešnem poslovanju in za mariborske razmere solidnim plačam pa jo zadnje čase pretresajo notranji konflikti.

Povod za to je bil nesporazum. Delavci so razumeli, da jim je direktor obljubil 10-odstotno povečanje neto plač, dejansko pa so prejeli za 10 odstotkov večje bruto plače. Tako so sicer vsi delavci prejeli višje plače, vendarle ne vsi za enak odstotek, saj imajo različne davčne olajšave iz bruto plače in podobno. Zaradi tega so se na plačilni dan začeli zbirati pred upravno zgradbo in terjali pojasnilo. Nato so sindikati v tovarniški dvorani organizirali protestni zbor. Na njem se je zbralo več kot 300 delavcev in z veliko večino so zahtevali zamenjavo sedanjega direktorja Draga Naberšnika, ki že šesto leto uspešno vodi podjetje skupaj s tehničnim direktorjem Stanislavom Flisarjem. Direktorju niso dali priložnosti, da bi jim pojasnil drugo plat medalje, z argumentom, da njegovim besedam »tako in tako nihče ne verjame«. Delavci in sindikalni aktivisti KNSS (ki je večinski sindikat) so direk-

torju očitali tudi, da ne spoštuje sklepov sveta delavcev, ki je v podjetju že oblikovan, in sindikata. Tiste, ki terjajo razrešitev direktorja, nič ne skrbi uspešnost poslovanja Swatja, češ da se umetni brusi tako in tako dobro prodajajo in da bodo novi ljudje navezali še nove stike in pripeljali nove posle. O razmerah v tovarni bo v kratkem razpravljala tudi upravni odbor podjetja in odločal tudi o zaposnici ali nezaupnici direktorju.

Direktor Naberšnik je za javnost povedal, da podjetje uspešno posluje brez kreditov, da delavci v povprečju prejema mesečno okoli 51 tisoč tolarjev neto plače (kar je krepko nad povprečjem mariborskega gospodarstva) in da plače za okoli 20 odstotkov presegajo dogovorjene zneske po kolektivni pogodbi.

Tik pred prvomajskimi prazniki se je sestel upravni odbor Swatja in ugotovil, da ni argumentov za razrešitev direktorja Draga Naberšnika. Plače delavcev v Swatju presegajo določene s kolektivno pogodbo, podjetje posluje uspešno, tovarna izvaža že okoli 80 odstotkov svoje proizvodnje (ob Naberšnikovem prihodu v podjetje so izvažali 20 odstotkov proizvodnje). Poleg tega po mnenju članov upravnega odbora tudi ni ar-

gumentov za trditev, da direktor ignorira delo sindikatov in sveta delavcev. Upravni odbor je direktorju naročil, naj do naslednje seje dobi ponudbo treh revizijskih hiš za revizijo zaključnega računa za poslovno leto 1993.

Po upravnem odboru se je sestel izvršni odbor KNSS-Neodvisnost. Menil, je, da bi morala biti revizija opravljena že ob zaključnem računu, zato sindikat ni pripravljen nositi krivde, če bi se zaradi revizije zavlekel postopek privatizacije. Sindikat Neodvisnost je vodstvo podjetja in upravni odbor spomnil, da mora biti po veljavnem statutu podjetja poročilo o letni bilanci obvezno priloženo revizijsko poročilo. Sicer pa so si člani izvršnega odbora KNSS-Neodvisnost vzeli čas za razmislek. O tem, ali bodo skupščini podjetja predlagali razrešitev petčlanskega upravnega odbora ali ne bodo odločali na svoji naslednji, majski seji.

Sekretar sindikata delavcev kemične, nekovinske in gumarske industrije v Podravju Edi Ozimič je po seji upravnega odbora Swatja povedal, da Svobodni sindikati gledajo na direktorja vedno s treh zornih kotov: ali podjetje pozitivno posluje, ali delavci prejema plače redno in skladno s kolektivno pogodbo in ali

Sindikalno premoženje ne bo podržavljeno

Tudi svobodni sindikati imajo v parlamentu »svojega« poslance. Miloš Pavlica, funkcionar SKEI in poslanec Delavske stranke v državnem zboru bo na pobudo uredništva DE vsak teden pokomentiral, kaj tam državljanom in delavstvu posebej pripravljajo; oziroma kdo, kako in zakaj, saj tisto »kaj« žal vsi občutimo.

Spoštovani bralci, vemo, da so vsi kanali vpliva v naši demokraciji na široko odprti in poslanci komaj čakajo, da bi vam ustregli. Toda če kljub temu mislite, da bi kazalo vašega poslanca o čem povprašati, mu kaj predlagati ali mu napeti nekaj gorkih – to le storite, na vaša vprašanja bo rad odgovarjal. Vprašanja pošljite v uredništvo DE ali zavrtite naš telefon.

Državni zbor je pred prvomajskimi prazniki obravnaval tudi zakon o političnih strankah. Gre za prvo obravnavo predpisa, ki je nastal že v času Demosove vlade. Zakon naj bi onemogočil nepravilnosti v delovanju strank, ki so se dogajale tudi v najbolj pravno urejenih deželah. Naš zakon bo sodeč po besedilu, ki je prišlo v državni zbor, obravnaval zlasti postopek ustanavljanja strank in njihovo financiranje tudi v času volilnih kampanj.

Ta zakon pa je zanimiv tudi za Svobodne in druge sindikate zaradi prehodnih in končnih določb o možnosti podržavljenja njihovega premoženja, ker so bili v prejšnji ureditvi ena od družbenopolitičnih organizacij.

Državni zbor se je z veliko večino odločil

proti podržavljenju sindikalnega premoženja. Proti takšni rešitvi je glasovalo le 9 poslancev, med katerimi je bilo največ krščanskih in socialnih demokratov. Večina poslancev pa se je najbrž hotela izogniti možnosti, da bi Slovenija prišla v zgodovino kot edina dežela, ki bi si privoščila podržavljenje sindikalne lastnine. Poslanci so se torej zavestno izognili napovedanim protestom slovenskega delavstva in mednarodnih sindikalnih organizacij.

Glasovanje štirih poslancev Slovenskih krščanskih demokratov me ni presenetilo, saj je njihov predsednik nedavno izjavil, da Svobodnih sindikatov ne more videti. Bolj so me presenetili poslanci SDSS, saj se štejejo za edine prave predstavnike socialdemokracije na Slovenskem.

Miloš Pavlica

TRADEUNIONI SO IZGUBILI ZAKONSKO ZAŠČITO

Len Powell opozarja slovenske sindikaliste na nevarnost desne politike.

Slovenijo je ta teden obiskal Len Powell, član vodstva sindikata (tradeuniona) železarjev in jeklarjev Velike Britanije (ISTC). Prvi dan obiska je aktivistom SKEI in Zveze svobodnih sindikatov predaval o položaju njihovega sindikata. Ta se je med vladavino Margaret Thatcher – temeljito poslabšal.

ISTC je imel leta 1979 prek sto tisoč članov, sedaj pa jih ima le 32 tisoč. Zmanjšanje članstva je v glavnem posledica ukinjanja tovarnih in delovnih mest v železarski in jeklarski industriji.

Zmanjšanje zaposlenosti v železarnah je povezano tudi s privatizacijo. Ta je tudi v Veliki Britaniji potekala prek »Feniks podjetij« in z zmanjševanjem vrednosti državnega premoženja. Tisti, ki so prodajali, so namerno zniževali vrednost delnic, in tako so lahko kapitalisti iz ZDA kupili tudi 30-odstotne lastniške deleže.

Sindikalisti, ki so s prejšnjimi menedžerji imeli dobre odnose, so se pri novih krepko osmili. Potem ko so spora-

zumno pristali na znižanje odpravin in drugih pravic presežnih delavcev, so novi lastniki začeli številne obrate zapirati. Jeklarstvo in železarstvo, ki je bilo prej združeno v velikem državnem podjetju, so novi lastniki v več etapah decentralizirali. ISTC, ki je prej sklepal tarifno prilogo le na državni ravni, se je zdaj prisiljen pogajati v vsaki decentralizirani tovarni. Zaradi tega imajo delavci od obrata do obrata različne pravice. Sindikat je izgubil možnost nasprotovanja lastnikom, ki delavce izsiljujejo tudi z zapiranjem obratov.

Sindikati Velike Britanije so v takšnem položaju zato, ker je vlada temeljito spremenila delovno zakonodajo in sindikatom odvzela pravice, ki so jih imeli po devetih prejšnjih zakonih. Delo sindikatov so otežili npr. z zahtevo po osebnem glasovanju vsega članstva o sindikalnih pogajalcih oziroma reprezentantih na državni ravni. Osebnoglasovanje zahtevajo tudi za vsako stavko. Glasovanje po

pošti je organizacijsko zahtevno opravilo in za sindikate pomeni tudi velik strošek, saj je njegovo izvedbo vlada financirala le na začetku.

Takšna vladna politika je v Veliki Britaniji privedla do velike nezaposlenosti. Največ

delavcev je izgubilo delo v železarstvu, ladjedelništvu in rudnikih. Prav v teh dejavnostih pa so bili sindikati v preteklosti najmočnejši. Zanimivo je, da je vlada hotela s svojo politiko zlomiti in odstraniti zlasti Skargilla, predsednika rudarskega sindikata. Ta se je kljub vsemu obdržal, sindikati pa so izgubili zelo veliko.

Po besedah Lena Pawella je cilj ISTC le en sindikat v jeklarski industriji in železarstvu. Angleški sindikalisti so prepričani, da je sindikat najmočnejši takrat, ko je en sam. V Veliki Britaniji pa to na žalost še ni mogoče, ker so inženirji organizirani v enem, uslužbenci pa v drugem sindikatu.

Gost iz Velike Britanije je govoril tudi o njihovi socialni politiki, ki je bistveno drugačna kot v Sloveniji. Pravice presežnih delavcev so zelo okleščene. Nezaposleni delavci praviloma prejema socialno pomoč le eno leto. Plače v klasični deželi kapitalizma in sindikalizma pa se izplačujejo tedensko in tudi brezposelni delavci se morajo tedensko javljati na zaposlovalnih uradih zaradi potrdil o socialnem zavarovanju.

F. K.

Obsojanje svobodnih sindikata za izgubo delovnih mest v Capriceu je čisti cinizem

Zgodba o lenarškem Capriceu, ki zadnje čase buri duhove ne samo v Lenartu, ampak tudi v slovenskih sredstvih javnega obveščanja, je bila preprosta: velika večina od 360 delavk tega družbenega podjetja se ni prejela niti tolarja plače za januar, februar, marec, april in maj, zato so se znašle v grozljivi socialni stiski. Sedaj poskušajo nekateri to zgodbo tako zaplesti in razplesti, da bi krivdo za propad 100 delovnih mest, ki bi jih bilo menda v Capriceu še mogoče rešiti, naprtiti opeharjenim delavkam.

Resnica je, da doslej ni bil sposoben nihče – niti dosedanje vodstvo Capricea niti Interkontraktova družba FMN, ki je podjetje prevzela v upravljanje šele pred kratkim – zagotoviti dela in zasluzka vsem delavkam v tovarni. Prav tako ni bil nihče sposoben zakonito odpustiti presežne delavke, ki bi jim bila v tem primeru brezposelnim zagotovljena socialna varnost na zavodu za zaposlovanje.

Zaradi nesposobnosti drugih se je tako okoli 260 delavk znašlo v popolnoma nemogočem položaju. Bile so in so še vedno v rednem delovnem razmerju, vendar ne delajo in ne dobivajo plač. Hkrati se ne morejo prijaviti kot brezposelne na zavodu za zaposlovanje in uveljavljati pravice do denarnega nadomestila, ker niso brezposelne. Za delovno-pravno zakonodajo, ki takšne absurde dopušča, res ni mogoče reči nič drugega, kakor da je zmešana.

Večini delavk Capricea ni nihče niti obljubil, da bodo v doglednem času dobile plačo. Zato so – pač glede na obstoječo zakonodajo – videle edino pot do lastne socialne varnosti v stečaju Capricea. Šele ko bo podjetje v stečajnem postopku, bodo imele kot brezposelne ponovno zagotovljeno socialno varnost, saj bodo dobivale od 15 do 20 tisočakov denarnega nadomestila.

Temeljna naloga vsakega poštenega sindikata je skrb za socialno varnost delavcev. Svobodni sindikati so zato podprli zahteve delavk in jim sklenili pomagati do socialne varnosti, ki jim je ni bil sposoben zagotoviti menedžment v Capriceu. Če je kaj pri tem absurdo, je to, da je po naši zakonodaji sploh mogoče, da podjetja lahko poslujejo tako kot Caprice.

V državah z razvitim tržnim gospodarstvom morajo takšna podjetja v stečaj po zakonu. V Capriceu pa opeharjenih delavk očitno ni bil pripravljen zaščititi nihče razen Svobodnih sindikatov.

Ne glede na to, koliko je komu kakšen sindikalni zaupnik simpatičen ali ne, je očitati sindikatu, da je kriv za propad 100 delovnih mest, pravi cinizem. Žrtve naj bi bile krive zaradi tega, ker nočejo postati še večje žrtve, sindikat pa zato, ker opeharjenih delavk ne pomaga pehati v še večjo socialno stisko.

Pri vsem tem ni pravo vprašanje, zakaj delavke, organizirane v Svobodnem sindikatu, terjajo stečaj podjetja in zagotovitev vsaj minimalne socialne varnosti in dostojanstva za vseh 360 delavk Capricea. Pravo vprašanje je, zakaj tega ni storila in ne stori država, ki se razglasa za socialno in pravično, hkrati pa dopušča, da se državljanji znajdejo v takšni socialni agoniji, v kakršno so pahnila delavke Capricea.

Tomaž Kšela

PRED IZIDOM:

NOVA SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA

ZA GOSPODARSTVO S TARIFNO

PRILOGO S KOMENTARJEM

IN DOGOVOR

O POLITIKI PLAČ V GOSPODARSTVU

ZA LETO 1994

Cena v prednaročilu 1575 SIT s p. davkom.
Brošuro lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST,
Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni 321-255, 1310-033 in
313-942, fax 311-956.

ORMOŽANCI SO NAVAJENI ŽIVETI S PROBLEMI

»Gospodarstvo v ormoški občini v preteklosti ni nikoli doživljalo strmih vzponov in padcev in tako je tudi danes«, pravi sekretarka ormoškega krajevnega sveta pri območni organizaciji ZSSS za Podravje **Mira Žličar**. Malo za šalo, malo zares dodaja, da je danes, ko vso Slovenijo pesti gospodarska in socialna kriza, pravzaprav lažje tistim, ki so navajeni živeti s problemi in jih reševati. Z Žličarjevo smo se pogovarjali, kako se delavci v ormoških podjetjih spopadajo s problemi.

»V Ormožu je v Svobodnih sindikatih okoli 2800 članov, ki so povezani v več kot 20 organizacijah. Struktura članstva je zelo heterogena,« pojasnjuje Žličarjeva. Okoli 800 delavcev dela v kemijski industriji, v Optiplastu, Plást-dispenserju, Karrera Opticu in še nekaterih manjših podjetjih.

Na tem področju je še posebej razvita kmetijska dejavnost. Med največjimi podjetji so Kmetijski kombinat Jeruzalem, Tovarna Sladkorja in obrat Droge v Središču ob Dravi.

»Morda je prav raznolikost gospodarske strukture vzrok, da ormoško gospodarstvo ne doživlja večjih pretresov ne v negativnem ne v pozitivnem smislu,« meni Žličarjeva. Običajno je pač tako, da niso vse gospodarske panoge naenkrat v težavah, zato lahko izpad dohodka v eni panogi nadomestijo boljši rezultati v drugi panogi in obratno.

Mira Žličar

Trenutno imajo precej problemov v Optiplastu. V njem je, kakor kaže, veliko presežnih delavcev, poleg tega pa imajo zaposleni skromne plače. Optiplast je močno prizadela izguba trgov, sedaj pa si prizadevajo tržišču ponuditi nove izdelke. Tudi opekarna Ograd je bila prisiljena reševati problem presežnih delavcev.

V Podravju je že več kot 40 podjetij v stečaju, v ormoški občini pa je morala v zadnjih letih v stečaj samo Marlesova Notranja oprema v Središču ob Dravi. Tam 25 delavcem doslej še niso poplačali vseh terjatev.

»V Ormožu je v preteklosti delalo precej delavcev iz sosednje Hrvaške. Ti so v tem kraju obiskovali že vrte in osnovno šolo, nato pa so šolanje mnogi nadaljevali v Sloveniji. Veliko izmed njih je sedaj ostalo brez delovnega dovoljenja,« pojasnjuje Žličarjeva.

V posebno težkem socialnem položaju so tiste družine iz Hrvaške, kjer sta mož in žena delala v Sloveniji. Po sprejemu nove zakonodaje o zaposlovanju tujcev ostajajo brez delovnih dovoljenj zlasti nekvalificirani in polkvalificirani

delavci iz Hrvaške. Sindikat jim tako kot vsem svojim članom po svojih možnostih pomaga, tako na socialnem kot tudi pravnem področju.

Čeprav je ostalo brez delovnih dovoljenj mnogo delavcev iz Hrvaške, je v Ormožu okoli 1500 brezposelnih. Brezposelnost je v občini 17- do 20-odstotna. Med nezaposlenimi je žal tudi vse več mladih. Plače so v ormoškem gospodarstvu za okoli 15 odstotkov manjše od republiškega povprečja. Najnižje imajo v Optiplastu in v gradbenih podjetjih. Med podjetji, ki spoštujejo kolektivno pogodbo, pa so Tovarna sladkorja, trgovska podjetja, podjetja s področja kmetijstva.

»Velikokrat so v zelo težavnem položaju delavci pri nekaterih privatnikih. Marsikdaj si ne upajo povedati niti,

da jih delodajalec ni prijavil in jim ni dal pogodbe, kaj šele da bi se pritožili zaradi plače, če ta ne dosega zneska v kolektivni pogodbi,« pravi Žličarjeva. Morda se bodo razmere, ko Ormož dobi svojega inšpektorja za delo (doslej je nadzor opravljal inšpektor s Ptujem), obrnile na bolje.

Ormoškemu gospodarstvu pa se odpirajo tudi nove možnosti, še posebej zaradi njegove obmejne lege. Zadnje čase prihaja v Ormož po nakupih vse več državljanov s sosednje Hrvaške. Tako nekateri Ormožu napovedujejo podoben status kot ga imata denimo avstrijska Radgona ali italijanski Trbiž. Razcvet maloobmejnega prometa lahko postane pomemben dejavnik hitrejšega razvoja celotnega ormoškega gospodarstva.

Tomaž Kšela

BOLNA MATI POTAPLJA ZDRAVO HČER

Podjetje Ferromoto Avtomobili zaposluje nekaj več kot 100 delavcev. Tekoče posluje pozitivno, pestijo pa ga bremena in dolgovi, ki jih je podedovala od svojega matičnega podjetja Ferromota v stečaju. Da bi matično podjetje rešili pred stečajem, so namreč strategiji rešitve Ferromota matice pred letom dni prenesli dolgove na hčere. Nanje pa jim ni več uspelo prenesti osnovnih sredstev. Tako bo, kakor kaže, stečaj matičnega podjetja potegnil za sabo v stečaj tudi domala vse hčere.

Ferromoto Avtomobili morajo tako Agenciji za sanacijo bank vrniti kredit, ki ga niso sami ne najeli in ne porabili in je z obrestmi narasel že na 258,5 milijona tolarjev. Hkrati imajo Avtomobili za 37,4 milijona tolarjev neporavnanih obveznosti do matice. Matično podjetje v stečaju pa jim dolguje 150 milijonov tolarjev, ki pa jih v stečajnem postopku zagotovo ne bodo dobili poplačanih v celoti.

Poslovanje Ferromota Avtomobili otežuje tudi že od decembra 1992 blokiran žiro račun. Blokada trenutno znaša okoli 100 milijonov tolarjev.

Po knjigovodski vrednosti znaša premoženje Ferromota Avtomobilov 388 milijonov tolarjev. Ker je podjetje plačilno nesposobno in prezadolženo, saj vse premoženjene zadolga za poravnavo obveznosti do upnikov, je upravni od-

bor podjetja sodišču predlagal njegov stečaj.

Ker podjetje tekoče posluje pozitivno in ker ni samo ustvarilo dolgov, ki ga bremenijo, so zaposleni skupaj z vodstvom podjetja in sindikatom SKEI naredili, kar je v njihovi moči, da bi podjetje rešili stečaja. Tako je podjetje tožilo banko za razveljavitev pogodbe za kredit, ki ga v podjetju nikoli niso videli, ampak so ga dobili samo v »knjižni« obliki. Prav tako je vodstvo podjetja z direktorjem Petrom Grajkom na čelu o problemu celovito obvestilo pristojna ministrstva. Sindikat SKEI s predsednikom Albertom Vodovnikom na čelu pa je organiziral več pogovorov predstavnikov pristojnih ministrstev, občinskih skupščin, bank in predstavnikov podjetja. Kakor kaže, pa je bilo vse govorjenje bob ob

steno, saj v tej deželi očitno nihče nima ne pravih pooblastil in ne volje, da bi rešil podjetje, ki ima dober program, ki tekoče pozitivno posluje in ki daje kruh več kot 100 delavcem oziroma družinam. Ali takšnemu podjetju zares ni mogoče odpisati dolga pri Agenciji za sanacijo bank, še posebej, če podjetje dolga ni samo ustvarilo?

Pa še to: Čeprav se je SKEI na vso moč trudil za razrešitev Ferromota Avtomobili, je njegovo usodo na koncu zapečatil njegov upravni odbor, sestavljen iz predstavnika matičnega podjetja, predstavnika Ferromota Avtomobili in še enega člana, ki pa je na seji manjkal.

Tako sta o uvedbi stečajnega postopka za Ferromoto Avtomobili glasovala dva člana: stečajni upravitelj matičnega podjetja Gorazd Zemljarič je že »po službeni dolžnosti« moral glasovati zanj, proti pa je bil direktor Ferromota Avtomobili Peter Grajč. Ker je glas matičnega podjetja »težak« za dva, je upravni odbor z dvema glasovoma proti enemu sprožil postopek za stečaj Ferromota Avtomobili.

Tomaž Kšela

PLAČE IN KOLEKTIVNE POGODBE V ZAHODNI EVROPI

V večini članov ZSSS in tudi v drugih zaposlenih se je že dodobra usidralo vedenje, da se plače urejajo s kolektivnimi pogodbami. Pri tem pa je seveda zelo pomembno, s katerimi kolektivnimi pogodbami se urejajo oz. za katero raven so sklenjene. V slovenski praksi so to: splošni kolektivni pogodbi, panožne kolektivne pogodbe – oboje sklepajo na državni ravni, in podjetniške kolektivne pogodbe, ki pa so lahko sklenjene za posamezno podjetje, društvo oz. zavod ali pa na ravni koncerna oz. povezanih družb.

Prav tako je pomemben način usklajevanja plač z rastjo inflacije oz. življenjskih stroškov. Usklajujejo se lahko sproti, četrtletno oz. letno po nekem avtomatizmu, ali pa je to predmet vsakokratnih pogajanj. Način usklajevanja plač je odvisen tudi od dosežene stopnje rasti inflacije oz. življenjskih stroškov.

Ker smo si za cilj gospodarskega in družbenega razvoja izbrali združeno Evropo, je prav, da se seznanimo, kako potekajo kolektivna pogajanja o plačah v zahodnoevropskih državah, večinoma članicah Evropske unije in EFTE. Vsi podatki so iz edicije Evropskega sindikalnega instituta in so za leto 1992.

NEMČIJA: Plače se urejajo s panožnimi oz. branžnimi pogodbami, praviloma letno, in se neavtomatično povečujejo v skladu z rastjo življenjskih stroškov.

AVSTRIJA: Plače se urejajo z letnimi panožnimi oz. branžnimi dogovori oz. sporazumi in se ne avtomatično povečujejo z rastjo življenjskih stroškov.

BELGIJA: Plače v privatnem sektorju se urejajo s splošno, panožnimi, podjetniškimi in regionalnimi pogodbami oz. dogovori, ki so dveletni (91–92). V javnem sektorju so ti dogovori 4-letni (91–94). Plače se

avtomatično povečujejo v skladu z rastjo življenjskih stroškov.

CIPER: Plače se določajo letno po panogah oz. branžah; njihovo usklajevanje z rastjo življenjskih stroškov poteka z dogovarjanjem.

DANSKA: Plače so določene s splošno in panožno oz. branžnimi pogodbami, ki so dveletne (91–92), in se ne povečujejo z rastjo življenjskih stroškov.

ŠPANIJA: Plače se določajo z eno- ali dveletnimi panožnimi oz. branžnimi, regionalnimi in podjetniškimi kolektivnimi pogodbami. V večini primerov se popravijo skladno z rastjo življenjskih stroškov.

FINSKA: Plače se urejajo z dveletnimi panožnimi oz. branžnimi pogodbami (92–93) in se usklajujejo z rastjo življenjskih stroškov.

FRANCIJA: Plače se urejajo z letnimi regionalnimi, podjetniškimi in panožnimi oz. branžnimi pogodbami. Z zakonom določena minimalna plača se povečuje v skladu z rastjo življenjskih stroškov.

VELIKA BRITANIJA: Plače v industriji se urejajo letno s panožnimi oz. branžnimi pogodbami, v drugih gospodarskih dejavnostih pa letno na ravni podjetij in obratov. Povečevanja plač z rastjo življenjskih stroškov tam ni.

GRČIJA: Plače se urejajo s splošno nacionalno pogodbo in panožnimi pogodbami v privatnem sektorju za 2-letno obdobje (91–92). Z rastjo življenjskih stroškov se plače usklajujejo v privatnem sektorju, v javnem pa so zamrznjene.

IRSKA:

Plače so urejene s triletno centralno pogodbo za obdobje 1991–1993 (gre za drugi triletni program stabilizacije) in se ne povečujejo z rastjo življenjskih stroškov.

ISLANDIJA:

Dogovor o plačah je sklenjen za 10 mesecev brez možnosti njihovega povečanja skladno z rastjo življenjskih stroškov.

ITALIJA:

Plače se urejajo s panožnimi oz. branžnimi pogodbami za 3,5 do 4 let (91–94) in se ne avtomatično usklajujejo z rastjo življenjskih stroškov.

NORVEŠKA:

Plače se za privatni sektor urejajo s centralno pogodbo. Usklajevanje plač z rastjo življenjskih stroškov je možno z dogovori.

NIZOZEMSKA:

Plače se določajo z 1- do 2-letnim panožnimi oz. branžnimi in podjetniškimi pogodbami. Z rastjo življenjskih stroškov se lahko povečujejo v nekaterih panogah (gradbeništvo, prehrabena industrija).

PORTUGALSKA:

Plače se urejajo z letnimi panožnimi oz. branžnimi in podjetniškimi pogodbami in se usklajujejo z rastjo življenjskih stroškov.

ŠVEDSKA:

Plače se urejajo z dogovorom o gospodarski stabilizaciji za leti 1991–1992 (sicer s splošno, panožnimi oz. branžnimi in podjetniškimi kolektivnimi pogodbami) in se ne usklajujejo z rastjo življenjskih stroškov.

ŠVIČA:

Plače se določajo letno s panožnimi oz. branžnimi, lokalnimi in podjetniškimi pogodbami in dogovori in se ne povečujejo v skladu z rastjo življenjskih stroškov.

Gregor Miklič

To je prva slovenska knjiga o diplomaciji. Njen avtor je znan družbenopolitični delavec, publicist in doajen slovenske diplomacije.

Knjiga v prvem delu govori o razvoju, teoriji in praksi diplomacije, drugi del pa je zgodovina

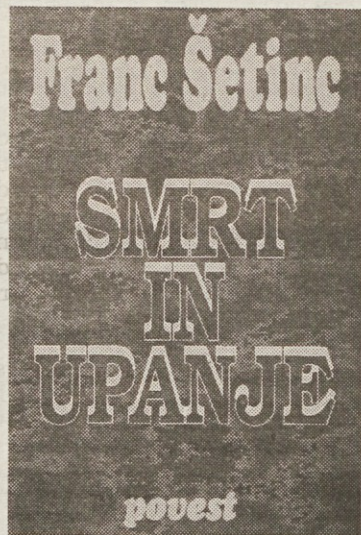

vinski pregled dela in deleža Slovencev v diplomatski dejavnosti do danes.

Cena knjige 2.000 SIT, s prometnim davkom 2.100 SIT.

Osrednja junaka sta mlad partizan in na smrt obsojena vojnika, ki jo mora predati štabu divizije.

Odlika tega dela je poglobljanje v samo tkivo sveta in pisateljeva odpoved slehernemu opredeljevanju, ki bi bilo nad njim.

V dogajanje je močno vpeta Suha krajina s svojo tipično problematiko in znano tragiko.

Cena 2.400 SIT, s prometnim davkom 2.520 SIT.

ZA VEČJE SPOŠTOVANJE DELA

Svobodni sindikati so ob prvem maju priredili več kot 50 shodov. Po tem, kar smo videli, dobiva praznovanje mednarodnega praznika dela znova svoj prvotni pomen. Na tradicionalnih in novih zbirališčih so se delavci skupaj s svojimi družinskimi člani družili zlasti med seboj. Sindikalni organizatorji so praviloma poskrbeli le za zabavo in dobro počutje. Govori sindikalnih voditeljev in nekaterih drugih politikov so bili praviloma omejeni le na 5 do 10 minut. Temu se niso mogli izogniti le organizatorji ob zahodni meji, saj so iz Italije znova prikorakali »kameradi« s titovkami in petokrakimi zvezdami.

Tudi delovnih zmag več ne obeležujemo. Obveščeni smo le o otvoritvi novega stroja, vrednega več deset milijonov mark v Strojih iz sestave Železarne Ravne. Kljub povabilu se slovesnosti niso udeležili niti direktorji železarn niti lokalni in republiški veljaki.

Svobodni sindikati so na Gorenjskem organizirali shode skladno z napovedmi. Jeseničani so se znova zbrali na Poljanah, Tržičani na Brezjah, Radoveljčani na Šobcu, Škofjelčani pa na Križni gori.

Ravenčani, večinoma železarji, so praznovali ob Ivarčkem jezeru, Dravogradjani na Košenjaku, Radeljčani na Županku, Slovenjegraščani pa na Kremžarjevem vrhu.

Kot poroča Tomaž Kšela, je 10.000 Mariborčanov napolnilo prostor ob Brestaniškem jezeru. Albert Vodovnik je tam požal aplavz za zahteve po spoštovanju zakonov in pravic delavcev.

Ormožani so znova praznovali na Jeruzalemu, Bistričani in drugi so se zbrali na Boču. Rušani in Ptujčani pa so praznovali pred svojim gasilskim domom.

Prebivalci Murske Sobotne so se na predvečer zbrali na Trgu zmage v središču svojega mesta. Podobno je bilo tudi v Lendavi in Gornji Radgoni. Velenčani, Mo-

častna. Sindikalni govorniki so shode izkoristili za promocijo sindikatov. Tako je bilo na Praprotnem, Kipah in Pleši.

V Posavju in na Notranjskem smo lahko videli le kresovanja in budnice godb na pihala. Najbolj množično je bilo na Lisci in Trški gori nad Krškimi, pa tudi na Slivnici nad Cerkljanskim jezerom.

Novomeščani in Trebanjci so se zbrali na Debencu pri Mirni. Ivan Kristan jim je v govoru med drugim povedal, da dogovor o plačni politiki in aneks h kolektivni pogodbi krepi položaj sindikatov.

Novogoričani so se najprej zbrali na mejnem prehodu na Erjavčevi ulici, kjer so poslušali ognjevit besede sindikalistov z obeh strani meje. Popoldne pa je velika množica znova zasedla prireditveni prostor v Opatjem selu.

Med drugimi sindikalnimi praznovanji moramo omeniti tradicionalno prireditev Kranjčanov na Joštu in obalnih sindikalistov v Izoli. Ti so se znova srečali tudi s sindikalisti iz sosednjih dežel na mejnem prehodu na Škofijah. Za vse druge sindikate lahko rečemo le, da so se praznovanju prvega maja znova izognili, verjetno zato, ker je povezan z rdečo »preteklostjo«.

Kot smo povedali že na začetku, je prvi maj letos dokončno izgubil značilnosti uradnega državnega praznika in postal priložnost ljudi za druženje ne glede na politično prepričanje in družbeni položaj. Od političnih strank se je prvega maja spomnila le Združena lista, ki je samostojno organizirala zborovanja na Socerbu, v Dolgi vasi pri Kočevju in Javorovici nad Sentjernejem.

Nekdanjih rdečih in tudi novih zastav nismo videli skoraj nikjer. Povsod pa so goreli kresovi in veliko so jih zakurili kar ljudje v bližini svojih domov. Le v krajih severovzhodno od Trojan smo v vsakem naselju znova lahko gledali tudi lepo okrašene mlaje oziroma »majpane«, kot jih ponekod imenujejo.

F. K., T. K. in C. U.

Kresovanje krajanov Dola pri Novi Štifi.

Štiriindvajseturna nogometna tekma v Nazarjih.

Godba na pihala občine Trebnje je začela shod na Debencu.

Organizatorji zborovanja ob Brestaniškem jezeru v družbi z Albertom Vodovnikom.

Igor Vizjak in Bojana Kordič sta priznanje za lanskoletno uspešno delo podelila sindikalni podružnici Krke Proizvodnje zdravil in njenemu predsedniku Antonu Ojstršku, Dušanu Peterlinu iz Krke Novoterna, Alojzu Venciju iz Novolesa, Mojci Novak iz Laboda, Vandi Bračko iz Toma in Marjanu Riosi iz Iskre Hipota.

Dušan Semolič je na Graški gori (in tudi na Rožniku) med drugim povedal, da bodo sindikati le z enotnostjo zagotovili delavcem boljše življenje.

Podravske sindikalisti so s srečanjem zbrali milijonolarjev, ki jih bodo namenili siromašnim delavcem.

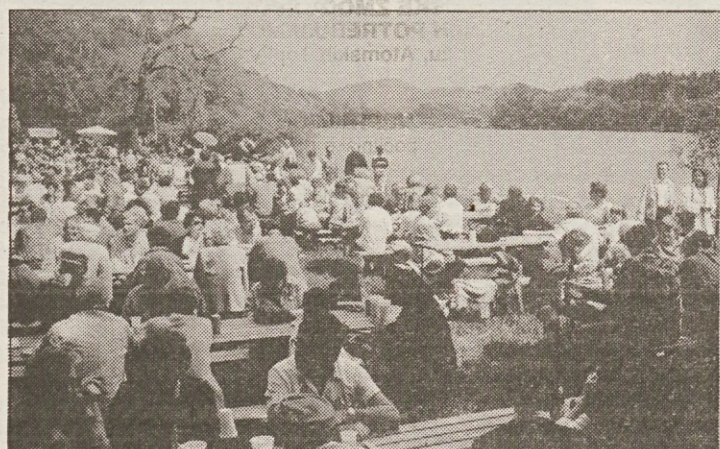
Velenčani in Mozirčani prihajajo na Graško goro.

zirčani in drugi okoličani so znova množično obiskali Graško goro.

Celjani so se tradicionalno zbrali na Gričku, Sentjurčani na Resevni, Konjičani pri Starem gradu, Žalčani ob Šmiglovi zidnici, Laščani pa na Šmohorju.

Najbolj množično je bilo na Rožniku, ki ga je prehodilo več deset tisoč ljubljancev. Grosupeljčani so se letos napotili na Muljavo, Ribničani k Sveti Ani, Vrhničani na Ulovko, Domžalčani pa so praznovali na Viru.

Kot nam je sporočil Ciril Urek, je bila udeležba v Zasavju veli-

Prostor ob Brestaniški čolnarni je privabil deset tisoč Mariborčanov.

SEDEM DNI V SINDIKATIH

PRIROČNIKI ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE, STROKOVNE SLUŽBE PODJETIJ IN POSAMEZNIKE

● več avtorjev:

MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU

Delovno razmerje – Prenehanje potreb po delavcih – Posebno varstvo žensk, mater, delavcev z družinskimi obveznostmi, mladine, invalidov in starejših delavcev – varstvo pravic delavcev – Varstvo pri delu – Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, za primer brezposelnosti, zdravstveno, socialno varstvo – Seznam služb pravne pomoči. Cena 350,00 SIT

● Mira Becele

STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVM

Priročnik za lastnike stanovanj in za tiste, ki bi to radi postali... Stanovanjski zakon s komentarjem in primeri praktične uporabe njegovih določil. Cena 520,00 SIT

● Bogdan Kavčič

DELAVCI IN UPRAVLJANJE

Participacija – vzroki, cilji, vsebina in moč, organizacijske oblike, prednost in kritike evropski modeli participacije in kaj prinaša novi »Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij«. Cena 460,00 SIT

● Stane Uhan

PLAČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Statistični podatki – Kritična raven – Evropske cene in balkanske plače – Izhodišča osebnih dohodkov – Kaj ve in misli vlada – Načrtovanje najnižje osnovne plače – Konkretni predlogi – Podcenjeno znanje – Najvišje plače. Cena 400,00 SIT

● Emil Rojc

KARIERA KOT SPREMINJANJE

Priročnik za podjetništvo in razvoj kadrov
Cena 850,00 SIT

● Več avtorjev

SOCIALNA DRŽAVA

Zbornik razprav za VARNOST, SVOBODO, SOLIDARNOST IN PRAVIČNOST
Cena 600,00 SIT

● Aleksej Cvetko

ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE PO NOVM

Novi zakon o zdravstvenem zavarovanju – Razlage vseh sprememb in vseh od prostovoljnega zavarovanja občanov. Cena 580,00 SIT

● ZAKON O LASTNINSKEM PREOBlikOVANJU PODJETIJ IN SINDIKATI

Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij – Uredba o pripravi programa preoblikovanja in o izvedbi posameznih načinov lastninskega preoblikovanja podjetij – Uredbi o metodologiji za izdelavo otvoritvene bilance stanja
Razlage: mag. Tone Rop, Gregor Miklič, dipl. oec. Radovan Teslić in dr. Alen Žnidaršič-Kranjc. Cena 1.800 SIT

● KOLEKTIVNA POGODBA ZA NEGOSPODARSKE DEJAVNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI S KOMENTARJEM

Kolektivna pogodba s stališči komisije za razlago KP s komentarjem – Priloge: Skl. izvršnega sveta R Slovenije o določitvi koeficienta za določanje OD – Sklep o določil kalkulativnih osnov za določitev obsega sredstev za plače v zavodih, ki se financirajo proračuna – Tarifni del KP za zdravstvo in socialno skrbstvo – Zakon o plačah delavcev v javnih vzgojno izobraževalnih zavodih – Priprava: Nevenka Zaviršek in Vinko Kaste. Cena 950 SIT + 5% p. davek

NAROČILNICA ZA KNJIGE – PRIROČNIKE

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklčno naročamo

..... izv. ● Moje pravice na	 izv. ● Plačni sistem
..... izv. ● Stanov. razmerja	 izv. ● Kariera kot...
..... izv. ● Delavci in uprav.	 izv. ● Socialna država...
..... izv. ● Zakon o last.	 izv. ● Zdrav. zav...
	 izv. ● Kol. pog. za negosp...

Od 1. 2. 1992 se za knjige zaračunava 5-odstotni prometni davek.

Naročeno mi pošljite na naš naslov:

Ulica, poštna št. in kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. kupec bom plačal po povzetju.

Dne: Žig Podpis naročnika

Vse informacije o knjigah – priročnikih objavljamo v časopisu »DE«. Časopis DE in knjige lahko naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni (061) 321-255, 1310-033, 313-942, 311-956. Fax. (061) 311-956.

LETOŠNJA INFLACIJA BO (VERJETNO) VIŠJA OD NAČRTOVANE

Slovenska mesečna inflacija je dosegla svoj vrh ob denarni osamosvojitvi oktobra 1991, ko je dosegla kar 21,5 odstotka. Potem je inflacija postopoma padala, aprila 1992 pa se je polovila. V drugi polovici leta 1992 je bila razmeroma zelo majhna, komaj 1,1- do 3,4-odstotna. Leto 1993 je prineslo dva opaznejša odklona navzgor. Januarja tega leta so namreč cene na drobno poskočile za 3,7 odstotka, oktobra pa za 2,9 odstotka. Vmes, to je meseca julija, pa je bila inflacija le 0,8-odstotna.

Letošnji podatki za prve tri mesece opozarjajo na nazadovanje rasti cen, in sicer za 1,5, 1,3 in 1,1 odstotka, aprila pa so cene ponovno poskočile. Razlog za aprilski skok je iskati predvsem v podražitvi elektrike in tekočih goriv konec marca in v začetku aprila. Gre za cene, ki so pod državnim nadzorom in so kar dolgo mirovale oziroma so rasle počasneje od inflacije. Tako je bilo povečanje cen elektrike in tekočih goriv načrtovano, napovedano in tudi neizogibno. K temu naj dodamo, da bomo šele v prihodnjih mesecih občutili rast drobnoprodajnih cen, ki bodo posledica aprilskih podražitev elektrike in tekočih goriv.

Letna inflacija v odstotkih	
1992	92,9%
1993	22,9%
1994	13%*
* projekcija	

Predstojnik Ekonomskega inštituta Pravne fakultete v Ljubljani dr. Jože Mencinger pripisuje aprilskim skokom cen sezonski značaj oziroma izjemni odmik navzgor. Po njegovem mnenju so se cene na drobno pri nas umirile na okoli 1,5-odstotni ravni. Sicer pa strokovnjak pravi, da je bilo že od vsega začetka bolj ali manj jasno, da letna inflacija ne bo padla na 13 odstotkov, ampak da bo pristala pri okoli 20 odstotkih. To pa je za razmere, ko so pritiski stroškov in plač stalni in močni, normalna rast cen.

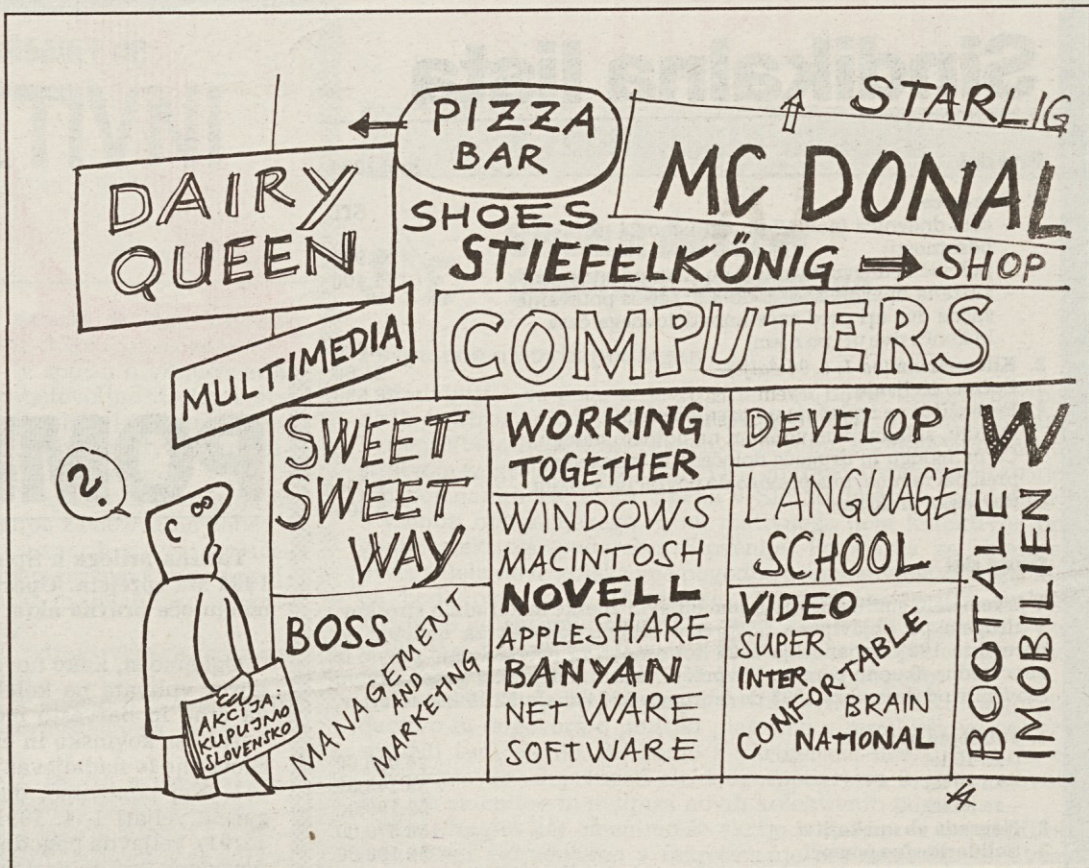
Ob tem je zanimiva tudi tale misel dr. Mencingerja: »Če bi bila mesečna inflacija v povprečju nižja od 1,5 odstotka, bi bilo celo škodljivo. Če bi tiščali cene navzdol z denarno politiko, bi se dogajalo enako kot lani, ko je gospodarstvo v celoti ustvarjalo izgube, negativni poslovni presežek. To nekaj časa lahko traja, dolgo pa ne gre. Dolgo-

ročno mora biti inflacija tolikšna, da previsoke plače izenači s produktivnostjo.«

Nenehne očitke, češ da so podatki o inflaciji mnogokrat prilagojeni načrtom ekonomske politike in »sfzirirani«, dr. Jože Mencinger zavrača. »V tridesetih letih, odkar se ukvarjam s tovrstnimi indeksi, nisem opazil, da bi prej še jugoslovanska in zdaj slovenska statistika kakšne podatke po svoje krojila ali napačno prikazovala.«

No, pri vsej zgodbi o podražitvah je verjetno najbolj bistveno to, da bo letošnja inflacija sicer nekoliko večja od napovedane (13 odstotkov), obenem pa manjša od lanskoletne (22,9 odstotka) in prav majčkena v primerjavi z letom 1992 (92,9 odstotka).

A. U.

DOHODNINA PO NOVEM (I.)

Letos smo državi prijavi vse svoje dohodke še po stari zakonodaji, drugo leto pa bo nekoliko drugače, saj imamo nov zakon o dohodnini. Ker se razlikuje od prejšnjega, se je kar pametno seznaniti s tem, na kaj država računa, kaj ji bomo naju morali odriniti in kje bomo lahko kaj prihranili. Tudi v prihodnje namreč še zdaleč ne bo vseeno, kako bomo pripravljeni na izpolnjevanje davčnih obrazcev oziroma prijavo svoje dohodnine.

Viri dohodnine so po novem zakonu: osebni prejemki, dohodki iz kmetijstva, dohodki iz dejavnosti, dohodki iz kapitala, dohodki iz premoženja in dohodki iz premoženjskih pravic. Dohodnino plačujejo fizične osebe s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki imajo v posameznem koledarskem

letu na njenem območju dohodke, takšne ali drugačne. Zavezanec pa je tudi fizična oseba, ki nima stalnega prebivališča v Sloveniji, če je bivala na njenem območju nepretrgoma najmanj šest mesecev in je na tem območju imela dohodek.

V osnovo za dohodnino je treba vpisati praktično vse dohodke: celotno letno plačo, vsa nadomestila in prejemke iz delovnega razmerja, četudi so le-ti v obliki bonov ali izplačani v naravi. Kajpak gredo v dohodnino tudi prejemki na podlagi pogodbe o delu in pokojnine, od katerih je bil obračunan davek od osebnih prejemkov. Dalje je treba prijaviti katastrski dohodek od kmetijskih in gozdnih zemljišč, dobiček, dosežen z opravljanjem dejavnosti, dobiček, dosežen s prodajo kapitala, doho-

dek, dosežen z udeležbo pri dobičku, dohodek, dosežen z oddajanjem premoženja, dohodek iz premoženjskih pravic in letni znesek obresti na posojila, od katerih je bil odmerjen oziroma obračunan davek od dohodkov iz premoženja.

Osnova za dohodnino se po novem zakonu zmanjša za znesek, ki znaša 11% letne povprečne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji v letu, za katero se odmerja dohodnina. Osnova za dohodnino pa se zmanjša še za:

– letno povprečno plačo zaposlenih v Republiki Sloveniji v letu, za katero se dohodnina odmerja, invalidom s 100-odstotno telesno okvaro, če jim je bila priznana pravica do tuje nege in pomoči, na podlagi odločbe Zavoda za pokojninsko in

invalidsko zavarovanje Slovenije, centra za socialno delo ali občinskega upravnega organa, pristojnega za varstvo borcev in vojaških invalidov;

– 40% povprečne letne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji v letu, za katero se dohodnina odmerja, zavezancem, ki so imeli prejemke iz naslova plačila začasno ali občasno opravljanje dela učencev in študentov, prejetih preko študentskih ali mladinskih organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja dela na podlagi pogodbe o koncesiji, v skladu s predpisi na področju zaposlovanja;

– 8% povprečne letne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji v letu, za katero se dohodnina odmerja, zavezancem po dopolnjenem 65. letu starosti.

A. U.

Bog daj investicijskim družbam certifikate, nam pa denar.

Franci Čeč

Ideale vsakega naroda spoznate po malih oglasih.

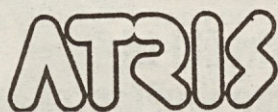
Norman Douglas

Roka roko umije, noga nogo izpodbije.

Matija Logar

Če je čas zlato, potem so dolgčas zlate rezerve.

Milan Fridauer

Borza sindikalnega turizma

Borzno sporočilo številka 18

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmožljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-602-92077 – Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15. ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

Hribi

1. Apartmaji Kaninska vas – za 4 osebe, v celoti opremljeni. Cena 41 DEM v tolarski protivrednosti, za 6 oseb 47 DEM v tolarski protivrednosti. Termini v maju in v času poletnih dopustov.

2. Rogla – apartmaji z opremljeno kuhinjo, bivalni prostor, kopalnica, skupno za 4 osebe. Cena 52 DEM v tolarski protivrednosti in 5% davek. Termini v drugi polovici maja.

3. Pokljuka – apartmaji za 4 osebe 54 DEM, za 2 osebi 35 DEM, prijavna taksa 1,5 DEM, turistična taksa 1,10 DEM v tolarski protivrednosti. Najkrajši termin tri dni. Prosti termini po 11. maju.

4. POČITNIŠKI DOM V BOHINJSKI BISTRICI – 9 dvoposteljnih sob z možnostjo dodatnega ležišča. Cene: penzion 31 DEM, polpenzion 25 DEM. Prosti termini v maju.

5. Počitniške hišice v Bohinju – UKANCA – v idiličnem okolju pod Komarčo, tri spalnice, kmečka dnevna soba, kuhinja z jedilnim kotom, kopalnica, WC. Možnost bivanja za 7 oseb. Cena: po 2. maju 68 DEM v tolarski protivrednosti. Termini 16. do 21. maj in 16. do 20. maj. V mesecu juniju 12. junij do 16. junij in 7. do 10. junij. Sprejemamo informativne prijave za meseca september in oktober.

6. KOPE – garsonjera za 4 osebe, cena 42 DEM v tolarski protivrednosti. Možne rezervacije za čas dopustov.

POČITNIŠKA STANOVANJA V KRANJSKI GORI – za štiri osebe v naselju Čičare. Termini po dogovoru. Cena 41 DEM v tolarski protivrednosti.

Zdravilišča

1. POČITNIŠKE HIŠICE V ČATEŽU – hišice za štiri ali šest oseb. Cena 59 oz. 79 DEM v tolarski protivrednosti. Termini po 13. maju.

2. Atomka vas – garsonjera za štiri osebe prosti posamezni termini. Cena 49 DEM v tolarski protivrednosti, turistična taksa ni vključena.

Morje

1. Enosobno stanovanje v Barbarigi pri Puli – opremljeno za 4 osebe: dnevni prostor s kuhinjsko nišo, spalnica, kopalnica. Cena 2300 tolarjev, po 25. 6. cena 2800 tolarjev.

2. Trisobno stanovanje v Novigradu – opremljeno za 6 oseb: dve spalnici, otroška soba, kuhinja, kopalnica. Cena v sezoni 3800 tolarjev.

3. Apartma v Barbarigi – za 6 oseb prosto do 20. junija. Cena 2.000 tolarjev dnevno. Takse niso vključene.

5. Apartma na Pagu GAJAC – za 4 osebe, prosto do 20. junija. Cena 1.400 tolarjev. Takse niso vključene.

PONUDBA MOŽNOSTI ZA LETNI DOPUST

Borza sprejema prijave za letni dopust. Ob potrjeni rezervaciji vplačate 40 odstotkov. Znesek mora biti v celoti poravnani 10 dni pred odhodom na dopust, v republiki Hrvaški 15 dni pred odhodom. Možnost plačila v dveh obrokih ali s turističnim kreditom. Zakupi posameznih enot za vso poletno sezono od 25. 6. do 30. 8. potekajo po posebnem dogovoru.

1. PENZIONI V FIESI – sobe za 3 do 4 osebe s kopalnico, predprostorom in teraso, penzion ali polpenzion od 26. junija do 26. avgusta. Cena penziona za odrasle 49 DEM, za otroke do 12. leta 37 DEM v tolarski protivrednosti. Cena polpenziona za 4 DEM nižja. Možno obročno plačilo. Termini po sedem dni, zamenjave vsako soboto.

2. POČITNICE NA POKLJUKI V DVO- ALI ŠTIRIPOSTELJNIH APARTMAJIH – od 2. julija do 12. oktobra. Cena: Veliki 56 DEM, mali op. 37 DEM v tolarski protivrednosti. Termini vsako soboto. Turistična taksa ni vključena.

3. POČITNIŠKI DOM PIRAN – sobe s kopalnico za 4 osebe, polpenzion, desetdnevni paketi od 3. maja do 6. junija po 35 DEM za odrasle in 30% popust za otroke do 14. leta starosti. Prosti so tudi še termini po sedem dni od 18. 6. do 25. 6. in od 25. 6. do 2. 7. Cene: odrasli 39 DEM, otroci do 14. leta 33, do 7. leta pa 29 DEM. Turistična taksa ni vključena.

4. POČITNIŠKI DOM V BOHINJU – šest apartmajev za štiri in dva apartmaja za osem oseb, cena 60 oz. 120 DEM za večjo enoto. Termini: 7 ali 10 dni, po dogovoru.

5. MALI LOŠINJ – počitniško naselje Nerezine

objekt	4 osebe	5 oseb	6 oseb
SAMOSTOJNA HIŠA			
termin od 15. 7.	62 DEM	76 DEM	87 DEM
do 26. 8.	74 DEM	91 DEM	105 DEM

samo še posamezni termini
SAMOSTOJNA GARSONJERA

termin od 15. 7.	2 osebi	3 osebe	4 osebe
do 26. 8.	34 DEM	48 DEM	55 DEM
	39 DEM	60 DEM	73 DEM

termin od 15. 7.	2 osebi	3 osebe	4 osebe
do 26. 8.	30 DEM	44 DEM	53 DEM
	39 DEM	53 DEM	67 DEM

termin od 15. 7.	2 osebi	3 osebe	4 osebe
po 15. 7.	30 DEM	44 DEM	53 DEM
	35 DEM	53 DEM	68 DEM

PLAČILO V TOLARJIH.			
6. APARTMAJI V LANTERNI, NASELJU PICAL, APARTMAJI LUNA	App.		
OD 9. 7. DO 19. 8.	za 3 osebe	za 4 osebe	za 6 oseb
LANTERNA	60 DEM	75 DEM	98 DEM
PICAL	72 DEM	79 DEM	
LUNA	72 DEM	79 DEM	

POLPENZIN			
Hotel Kristal	2. 7. do 15. 7.	42 DEM	v 1/2 sobah
	16. 7. do 18. 8.	48 DEM	v 1/2 sobah

Hotel Diamant	2. 7. do 15. 7.	44 DEM	v 1/2 sobah
	16. 7. do 18. 8.	49 DEM	v 1/2 sobah

Hotel Neptun	2. 7. do 15. 7.	36 DEM	v 1/2 sobah
	18. 7. do 18. 8.	39 DEM	v 1/2 sobah

Hotelsko naselje Splendid 2. 7. do 15. 7. 25 DEM
18. 7. do 18. 8. 29 DEM

7. POČITNIŠKA STANOVANJA V MAREDI – dvosobna nstanovanja, opremljena kuhinja, predoba, kopalnica in dva balkona. Termini po 10 ali 7 dni. Cena dnevnega najema 53 DEM. Turistična in bivalna taksa ni vključena.

8. HIŠICE NA ROGLI – za štiri osebe, termini 7 ali 10 dni, cena dnevnega najema 58 DEM. prosto še v avgustu.

9. POČITNIŠKE HIŠICE V DAJLI pri Novigradu – prijazne vikend hišice s spalnico, dnevno sobo, kuhinjo, kopalnico in prostrano verando. Primerne za dvomesečni zakup po 49 DEM dnevno. Možni tudi termini po 10 dni, cena 53 DEM.

10. Počitniške sobe v SAVUDRIJI – po štiri sobe v objektu s skupnimi sanitarijami. Desetdnevni termini 1., 11., 21., 31. julij in 1., 11., 21., 31. avgust. Cene (informativne): penzion za odrasle 33 DEM, otroci do treh let 5 DEM, do 7 let 23 DEM. prijave bomo sprejemali po 10. maju.

B. SEJEMSKA PONUDBA

1. Delovanje zaščite in gasilskih enot v primeru naravnih nesreč ali požarov, Hannover 3. do 8. junija

Tridnevni program, potovanje z avtobusom, avionom ali avionom, avtobusom. Odhodi 2. ali 4. junija. Cena 565 DEM. Industrijske gasilske enote še posebej vabljene. Cena programa, ki vključuje prevoz z avtobusom v obe smeri, je 380 DEM.

2. INTERBIMALL – mednarodni sejem lesnoobdelovalnih strojev in polizdelkov za izdelavo pohištva, Milano, 18. do 23. maja. Tridnevni program stane 385 DEM.

3. WORLD DIDAC BASEL – mednarodni sejem učil, knjig, šolskih potrebščin, avdiovizualnih pripomočkov, didaktičnih pripomočkov, igrač za vrčce, od 31. maja do 5. junija. Posamezni programi v času od 2. do 4. junija so še možni od 350 DEM dalje. Za skupine nad 40 oseb oblikujemo program obiska po vaših željah.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

1. Počitniške hišice v Čatežu, Atomskih Toplicah ali Moravskih Toplicah.

KUPIMO NEPREMIČNINO

1. V Vrsarju kupimo manjšo počitniško garsonjero v velikosti do 35 m². Ponudbe posredujte na Atris.

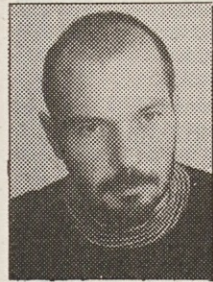
2. V Barbarigi kupimo dvosobni apartma z atrijem. Pričakujemo ugodno ponudbo.

Informacije gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odgovori nad 15 dni pred odhodom za že rezervirani termin zaračunamo stroške poslovanja in nastale stroške; pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spremenijo za več ko 7%. Po vplačilu gostje prejmejo našo napotnico. Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami rešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.
Metod Zalar, direktor Borze

Gospodarska uspešnost slovenskih vlad

Piše: Franci Križanič

Uspešnost gospodarske politike kažejo: rast proizvodnje in zaposlenosti (gospodarska rast), ustaljenost cen (notranje ravnotežje) in pokritost uvoza z izvozom (zunanje ravnotežje). Ali gospodarska politika povečuje blaginjo, kažeta nizka brezposelnost in realna rast plač. Visoka brezposelnost in realno zmanjševanje plač kažeta zniževanje blaginje. To je načeloma možno tudi ob gospodarski rasti in notranji ter zunanji stabilnosti.

Kot merilo gospodarske rasti upoštevamo spreminjanje (rast ali upadanje) industrijske proizvodnje in družbenega proizvoda, zaposlenost nam kažeta število zaposlenih in brezposelnih, blaginjo realne plače in (nizka) brezposelnost, notranje ravnotežje (nizka) inflacija, zunanje ravnotežje in vključevanje v mednarodno menjavo pa spreminjanje izvoza in uvoza blaga ter salda v blagovni menjavi s tujino. Pri tem so štiri ključne spremenljivke: spreminjanje družbenega proizvoda, nezaposlenosti, cen in salda v zunanjetrgovinski menjavi. Druge spremenljivke podatke dopolnjujejo. Spreminjanje industrijske proizvodnje in zaposlenosti kažeta industrializacijo oziroma deindustrializacijo, spreminjanje izvoza in uvoza pa vključevanje v mednarodno menjavo ali umikanje iz nje.

Podatkov o gospodarski uspešnosti po vseh štirih ključnih spremenljivkah o Kidričevi (od leta 1945 do 1946) in Marinkovi (od leta 1946 do 1953) vladi nimamo. Da njuno obdobje ne bi ostalo povsem zamolčano, navedimo rezultate, ki smo jih uspeli zbrati:

– Med Kidričevo vlado (1946) je bila slovenska industrijska proizvodnja (brez Cone B) za 12 % manjša kot pred vojno (leta 1939). Zanimivo, če upoštevamo, da je od leta 1986 do 1993 upadla za 36 %. Primerjava kaže, podobno kot pri ZDA (če opazujemo padec proizvodnje med secesijsko vojno in veliko gospodarsko depresijo), da je za gospodarstvo (ne pa tudi sicer) depresija usodnejša od vojne.

– Med Marinkovo vlado se je industrijska proizvodnja povečevala po 12 % letno – najhitreje med vsemi povojnimi slovenskimi vladami in le nekoliko počasneje od upadanja med Peterletovo vladavino, zaposlenost pa je (od leta 1949) upadla za 6 %. Na začetku Kraigherjeve vladavine (leta 1953) je bila stopnja brezposelnosti dobre 3 %. Realne plače so od leta 1951 do 1953 zrasle za 13 % (6 % letno), cene na drobno pa so se leta 1953 povečale za 2 %. V primerjavi z Marinkom je Kraigher upočasnil rast plač in povečal zaposlenost. Pri tem je bilo povečevanje dejavnosti industrije nekoliko počasnejše, inflacija pa hitrejša.

Gospodarsko uspešnost drugih slovenskih vlad, za katere imamo zbrane vse potrebne podatke, lahko gledamo z dveh zornih kotov. Prvi je primerjava rezultatov dane vlade z rezultati prejšnje vlade. Tako vidimo, ali je vladi uspel preobrat (na bolje oziroma na slabše – v tem primeru seveda ne moremo govoriti o »uspehu«). Takšno primerjavo smo izračunali z difuznim indeksom. Izračun ranga pa predstavlja pogled z drugega zornega kota, saj primerja rezultate vseh v analizo zajetih slovenskih vlad (nižji kot je INDEKS, večja je bila gospodarska uspešnost vlade).

Difuzni indeks kaže, da je največji preobrat na bolje (torej vsaj na manj negativne rezultate) v celoti uspel vladi Janeza Drnovška, četrto stoletja pred njo pa tudi Vladi Staneta Kavčiča. Preobrat na slabše se je zgodil zlasti med vladama Janka Smoleta in Dušana Šinigoja. Če se omejimo le na najznačilnejše kazalce uspešnosti, pa tudi med vladavino Viktorja Avblja in Andreja Marınca.

Po rangi uspešnosti pa lahko vlade razdelimo v štiri skupine:

● Najuspešnejše so bile vlade Borisa Kraigherja, Viktorja Avblja in Staneta Kavčiča. To pomeni, da je bila takrat gospodarska rast, zaposlenost, notranja in zunanja stabilnost še najboljše. Difuzni indeks kaže, da se je gospodarska uspešnost med Avbljevo vlado sicer poslabševala (a je bila očitno še vedno boljša kot v naslednjih desetletjih).

● Povprečne rezultate (rang med 4 in 5) sta dosegli vladi Andreja Marınca in Antona Vratuše. Difuzni indeks kaže, da so se rezultati med tema vladama poslabševali. To pomeni, da so bili med vlado Marınca slabši kot pri Kavčiču in med vlado Vratuše še slabši kot pri Marincu.

● Podpovprečno uspešni sta bili vladi Janka Smoleta in Janeza Zemljariča. Prva vlada je »vnovčila« spodletelo gospodarsko reformo, druga pa naftno in dolžniško krizo. Od zajetih spremenljivk je Smoletu uspelo povečati uvoz, Zemljariču pa realne plače in izboljšati zunanjetrgovinsko menjavo.

● Najnižji rang oziroma v povprečju najslabše rezultate so imele vlade Lojzeta Peterleta, Janeza Drnovška in Dušana Šinigoja. Pri tem je Šinigoju uspelo povečati obseg zunanjetrgovinske menjave (a tudi deficit), Peterletu je uspelo znižati inflacijo in izboljšati zunanjetrgovinske rezultate, Drnovšku pa je uspel skoraj popoln gospodarski preobrat. Od drugega leta Peterletove vladavine je »podedoval« visok realni tečaj tolarja, ki je poslabšal zunanjetrgovinske rezultate, povsod drugod pa je bil Drnovšek uspešnejši od predhodnika.

Pri razlagi rezultatov je treba upoštevati:

- visoko vrednost dolarja (nizek izvoz in uvoz, merjeno v dolarjih) med Zemljaričevo vladavino;
- iz Jugoslavije dobljeno hiperinflacijo in ponovno znižanje vrednosti dolarja (torej večji uvoz in izvoz, merjeno v dolarjih) med Šinigojevo vladavino;
- iz Jugoslavije dobljeno recesijo med Smoletovo in Peterletovo vladavino;
- od Peterletove vlade dobljeno holandsko bolezen (42-odstotno podražitev efektivnega tečaja tolarja) med Drnovškovo vladavino.

Slovenski zimsko-športni centri učinkovito dopolnjujejo našo turistično ponudbo. Še posebno tisti, kjer imajo upravljavci izostren posluh za potrebe in najrazličnejše muhe gostov in se ne zanašajo le na več mesecev dolgo belo zimo.

Ker pa je takih zimskih centrov, ki se lahko pohvalijo s kakovostno in pisano ponudbo v Sloveniji malo, predstavljajo zelene zime za mnoge turistične in gostinske delavce pravo katastrofo. Še posebno za žičničarje. In ne navadno toplih zim brez snega in brez padavin je bilo v minulih letih kar precej. Hoteli so bili napol prazni upravljavci žičnic pa povsem brez dela in brez zaslužka. Bili so namreč v celoti odvisni od snega, o katerem pa nekaj let zapored praktično ni bilo ne duha ne sluha. Seveda, če bi imeli snežne topove in bi turisti vedeli, da se bodo v času svojih zimskih počitnic v vsakem primeru nasmučali, bi bila druga pesem. Tako pa so zaporedne zelene zime marsikoga spravile na kolena, v obup in nove dolgove.

No, letošnja zima ni bila tako slaba kot prejšnje. Počasnijo v višje ležečih zimsko-športnih središčih je bilo dovolj snega za nekajmesečno smuko, medtem ko se je v dolini ponovila stara pesem. Bled, na primer, je bil celo januarja in februarja brez bele odeje, njegovo jezero pa brez ledu. Zato je bil kraj tudi brez turistov, hotelirji in vsi, ki živijo od turizma, pa brez dela. Kajpak so podobno usodo delili še mnogi drugi slovenski kraji.

Povsod, kot že rečeno, pa ni bilo tako slabo. V Bovcu, denimo, so letošnjo zimo naštel že kakih 40.000 smučarjev in

S (SNEŽNIMI) TOPOVI NAD ZELENE ZIME

Letošnja zima je bila manj zelena in za gostinsko-turistične delavce bolj spodbudna od prejšnjih. Slika: Sašo Bernardi.

bistveno več nočitev kot lani ob tem času. Zato pač, ker ta kraj veliko ponuja in ker je tu smuka vsako zimo zagotovljena. Sicer pa na Kaninu lahko nemalokrat smučate celo poleti. Ja, dopoldne na snegu, preostali del dneva pa nekje ob vodi..., to se lepo sliši, mar ne?

Razmeroma dolgo zimo so imeli tudi v krajih, ki jih osvežuje Sava Dolinka. Snežna odeja je bila zajetna in kar dolgotrajna. Zato je bilo tu živahno od decembra pa tja do konca marca. V Kranjsko Goro so se vrnili številni gostje iz tujine, tudi tisti iz bolj oddaljenih držav. Iz An-

glije, Beneluksa... In ker Kranjska Gora veliko ponuja ob vsakem letnem času, bo v tem kraju zagotovo uspešna tudi poletna sezona. O tem ni dvoma.

Več kot tri mesece dolgo sezono so imela letošnjo zimo tudi pohorska smučišča. Na nekaterih delih Pohorja pa so ljubitelji belega športa uživali celo štiri mesece. Žičničarji so imeli ob petkih in svetkih veliko dela. To pa je veljalo tudi za hotelirje, saj je bilo povpraševanje po zmogljivostih marsikje večje od ponudbe.

Ja, glede snega je bila letošnja zima precej bolj radodarna kot prejšnje. To pa še ne pomeni, da se vrnemo v stare čase, ko zelenih zim sploh nismo poznali. Zato bi kazalo temeljito razmisliti, kako se v prihodnje ogniti velikim skrbem in neizkoriščenim turističnim zmogljivostim, ki so posledica toplih zim in pomanjkanja snega. Pa konec koncev ne gre kaj dosti razmišljati. Radi ali neradi se bomo morali zgledovati po sosedih, denimo po Koroških oziroma Avstrijcih, ki imajo v mezinju vse recepte za donosno turistično gospodarstvo. Ja, proti zelenim zimam in neizkoriščenim turističnim zmogljivostim se je moč uspešno boriti le z učinkovitim umetnim zasneževanjem. Naložbe v to opremo sicer niso kdo ve kako poceni, se pa zagotovo prej ali slej obrestujejo.

Andrej Ulaga

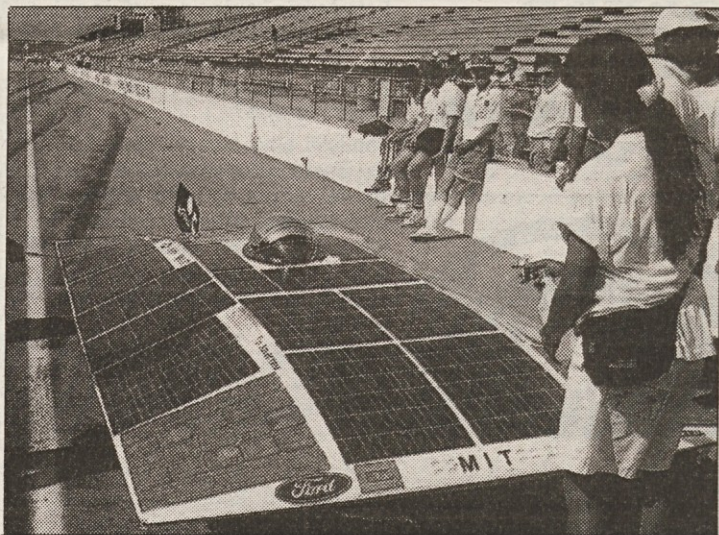
SALON ŽELJA

Ko bodo prvi bralci že prebrali to številko našega časnika in jo zagnali v kot, bodo prvi obiskovalci mednarodnega avtomobilskega salona v Ljubljani na Gospodarskem razstavišču tudi že zapuščali razstavo široko odprtih oči. V njih pa bo ena sama zmešnjava elegantnih oblik, fine obdelave pločevine in lepe notranjosti ter imenitnih barvnih odtenkov razstavljenih jeklenih konjičkov. Poleg tega pa velika neodločnost, kaj od razstavljenih paše za oči bi si želeli. Če je verjeti uradnim napovedim (in ni razloga, da jim ne bi), bo na 18. Slovenskem avtomobilskem salonu v Ljubljani razstavljeno skoraj vse, kar je ta hip aktualnega na področju avtomobilizma. Razstavljalci bodo proizvajalci vozil, rezervnih delov, dodatkov itd. iz 25 držav. Večina proizvajalcev seveda ne bo nastopala neposredno, ampak preko svojih zastopnikov, ekskluzivnih uvoznikov v Slovenijo. Od močnih avtomobilskih izdelovalcev omenimo samo avtomobilsko industrijo iz Češke, Francije, Nemčije, ZDA, Japonske, Južne Koreje, Španije, Švedske, Ukrajine, Velike Britanije in Nizozemske. Razstavili bodo tudi slovenski proizvajalci in kooperanti velikih, Revov, Cimos in drugi, zanimivo pa je, da se bodo neposredno predstavila tri podjetja iz Avstrije in Italije ter po eno iz Nemčije in Poljske. Za obiskovalce bo salon odprt od 7. do 15. maja.

Dolžni smo še pojasnilo, odkod pred imenom salona zaporedna številka 18. Prvi avtomobilski sejem je bil v Ljubljani že leta 1957, se pa je z leti spreminjal in občasno ukinjal. Začel se je kot sejem prometnih sredstev, prerasel v prodajni sejem avtomobilov, še kasneje v Mednarodno raz-

stavo dirkalnih in športnih avtomobilov. Pred dvema letoma pa je spet postal salon avtomobilov. Letos je prvokrat omenjen tudi v koledarju tovrstnih prireditev, ki ga vodi Mednarodno združenje avtomobilskih konstruktorjev (OICA).

Kot smo uvodoma zapisali, bodo obiskovalci salona videli skoraj vse, kar se danes v svetu avtomobilizma dogaja. Zanesljivo pa ne bodo videli avtomobila, kakršnega vam predstavljamo na sliki. To je namreč tako imenovani sončni avtomobil, električni avtomobil, ki mu energijo da-

jejo sončne celice na strehi. Skonstruirali so ga pred štiri leti na znamenitem inštitutu M.I.T. v ZDA, denar za razvoj je dal Ford, posnet pa

je bil med neko dirko sončnih avtomobilov na dirkališču v Indianapolisu. Avto je torej precej širok pojem, mar ne?

B. R.

CENTRALIZEM
70 let
SLOVENIJO

Ciril Ribičič

**Knjiga,
ki razkriva ozadje
ob sprejemanju
lokalne samouprave**

**Naročite jo pri ČZP Enotnost,
Ljubljana, Dalmatinova 4,
po telefonu (061) 321-255
ali telefaksu (061) 311-956**

ELEKTROINDUSTRIJA: ŠIBKA TOČKA JE KONKURENČNOST

Kako je poslovalo slovensko gospodarstvo, smo objavili v eni izmed prejšnjih številčk časnika. So pa med posameznimi dejavnostmi velike razlike, prav tako pa tudi med posameznimi regijami, da seveda posebej ne omenjamo zelo velikih razlik med uspešnimi podjetji v posamezni panogi in tistimi z izgubo. Za eno izmed teh velikih razlik smo zvedeli med nedavnim obiskom premiera Drnovška v škofjeloški občini. Ta občina, za razliko od mariborske, skorajda ne pozna stečajev, večina podjetij pa posluje nadpovprečno dobro. Mi pa se bomo v nekaj naslednjih številkah posvetili posameznim dejavnostim, začeli pa bomo z dvema vsaj nekdanj najpomembnejšima industrijskima dejavnostima elektroindustrijo in kovinsko predelovalno industrijo.

Podatki, ki jih je objavila SDK o poslovnih rezultatih lanskega leta kažejo, da sta bili ti dve panogi, ki zaposlujeta nekaj več kakor eno tretjino vseh v industriji zaposlenih delavcev, pod velikimi pritiski. Privatizacijska dogajanja, drobljenje velikih podjetij, nedoločna industrijska politika in popolna odsotnost kakršnekoli razvojne politike so povzročale velike težave tema dejavnostima. Naložbe vanju so bile minimalne, opuščanje proizvodnih programov nenačrtno, povečevanja proizvodnje v drugih programih pa ni bilo zaradi pomanjkanja investicij v izvozno perspektivne programe. To še posebej velja za celoten spekter avtomobilске industrije, zlasti proizvodnjo sestavnih delov.

O rezultatih elektroindustrije smo se pogovarjali s Francem Gerbcem, sekretarjem združenja elektroindustrije pri Gospodarski zbornici. Ta panoga je lani dosegla za 178,5 milijarde tolarjev prihodka, kar je samo 20 odstotno povečanje v primerjavi z letom poprej, pri čemer se je število zaposlenih zmanjšalo bolj (za 16 %), kakor v gospodarstvu (za 11 %). Še najboljše

gre podjetjem, ki pretežno izvažajo, so pa zato nizko akumulativna. Da se konkurenčna sposobnost elektroindustrije lani ni bistveno izboljšala, dokazujejo podatki, vzeti iz poročila SDK. Prihodki in odhodki so se lani povečali v skoraj enakem razmerju, za 25, oziroma 26 %, stroški materiala, energije in nadomestnih delov pa so se istočasno povečali za 43 %. To kaže tudi na slabo nabavno politiko v povprečju za celotno panogo in prav tu so največje rezerve, saj je nabavna politika popolnoma sproščena. Znižane so carine in ni uvoznih omejitev. Toda

slovenska podjetja, za razliko od zahodnoevropskih konkurentov, še niso našla boljših in cenejših dobaviteljev. Bolje pa podjetja pazijo, kako gospodariti z denarjem, je pa res tudi, da se je izboljšal položaj na finančnem trgu. Masa denarja za plače se je lani povečala za 29 % (za dve odstotni točki manj, kakor v industriji). Največji problem elek-

troindustrije pa predstavljajo velike izgube ob majhni akumulaciji. Čeprav je bila izguba lani manjša, kakor v letu 1992 in akumulacija večja, se je nepokrita izguba vseeno povečala in to za 22 %.

V primerjavi z drugimi industrijskimi dejavnostmi elektroindustrije ni mogoče postaviti med tiste, ki so dose-

gle bistveno izboljšanje poslovanja. To so dosegli lani samo v kemični, prehrabeni in grafični industriji, akumulacija pa se je povečala izdatneje samo v gostinstvu in turizmu kjer je dvakrat tolikšna, kot izgube. Izgube, gledano v celoti, so posledica popolne tržne liberalizacije, postopkov privatizacije, pa tudi premalo agresivnega nastopa podjetij na tistih trgih, ki so se nam odprli že v lanskem, še bolj pa v letošnjem letu.

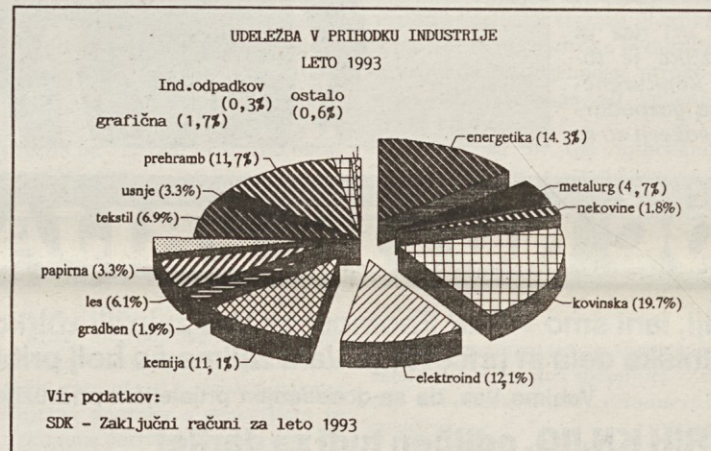
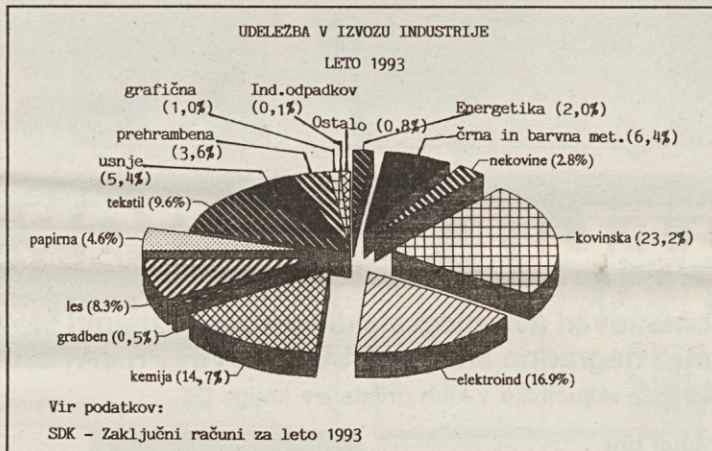
Težava pa je tudi v tem, da Slovenija še vedno nima določene industrijske politike (menda leži, »že« pripravljena, na ministrstvu za gospodarske dejavnosti), država pa ni pripravila niti osnov razvojne politike, razen nekaterih programov razvoja gospodarske infrastrukture (ne tudi za energetiko), ter pogojev za kapitalno združevanje podjetij. Zaščitna politika pa je še tako nejasna, da močno vpliva na položaj nekaterih podjetij v elektroindustriji, predvsem na proizvodnjo elektronskih sklopov in ele-

mentov, pa tudi za telekomunikacije in energetske opremo.

Konkurenčna sposobnost elektroindustrije se lani ni nič izboljšala, čeprav se je delež finančnih odhodkov močno zmanjšal. Povečale so se druge oblike odhodkov. Dodati pa je treba, da je na konkurenčnosti slabo vplival tudi precejšnji tolar, pa premajhna občutljivost podjetij na gibanje vseh vrst stroškov in zato prepočasne reakcije in pa premajhna prodornost podjetij na tujih trgih. Zraven pa sodi tudi zaostajanje za konkurenco iz razvitega dela sveta pri kreaciji novih izdelkov, pri razvoju blagovnih znamk, pri podjetniški promociji. Podjetja iz elektroindustrije bodo morala posvetiti več pozornosti prav tem kategorijam poslovanja, pa tudi industrijski zaščiti bo treba dodati večji pomen. Zelo kritična je konkurenčna sposobnost pri proizvodnji elektronskih elementov ter v nekaterih podjetjih pri proizvodnji komunikacijskih naprav ter elektronskih strojev.

Podatki za letošnje leto kažejo (na osnovi rezultatov v prvem trimesečju) rahlo izboljšanje, saj se povečujejo naročila z zahtevnejših trgov.

Zaostril pa se je položaj v podjetjih, ki so v lasti sklada za razvoj (Korzetovega sklada).

Tu je vprašanje, koliko teh podjetij bo preživel letošnje leto... Odprto pa je tudi, vsaj za zdaj, vprašanje, kako izkoristiti trge, ki so se slovenskemu gospodarstvu odprli po sklenitvah sporazumov o svobodnih trgovinah (Češka, Slovaška, Madžarska, Poljska).

Ti trgi bi lahko nadomestili trg, ki ga je slovenska industrija imela v bivši Jugoslaviji, vendar za zdaj ni videti ustreznega povečanja trgovanja z njimi.

Boris Rugelj

Piše: Vlado Babić

Pismo iz Beograda

Prvi maj

Kaj, mar je res že prvi maj? Niti opazil nisem. Nobena stvar in noben človek me ni spomnil na to. Redno berem časopise, pa nikjer niti sledi praznika. Včasih smo – dobro se še spominim, veste, takrat, ko smo še delali – priprave za zaznamovanje mednarodnega praznika dela in delavske solidarnosti začeli že takoj po novem letu. Še vsi obteženi s hrano in mačkasti od pijače smo soglasno sprejeli sklep, da moramo vse to za prvi maj ponoviti. Največji problem je bil, na kateri dan je padel praznik, oziroma koliko dni dopusta potrebujemo, da bi združili dva konca tedna. Ko pa je ta po dolgem čakanju vendarle napočil, smo ga potem res dostojno proslavili. Ni mogel miniti brez potovanja v tujino, če pa že, pa vsaj ne brez promajške budnice ali izleta v naravo, ki ga je spremljal najmanj dober raženj in zaboj piva.

Sedaj pa, ko pravzaprav nihče ne dela, bi praznik dela mirno lahko opustili. Če že tega ne bodo naredili, bo sam od sebe ugasnil. Šel bo h komu drugemu, ki se ga bo bolj razveselil. Tista peščica delovnih ljudi Srbije, ki morajo za plačo celo na delo, tam večinoma igra veliko zaposlenost. Za večino ljudi pa je 1. maj postal dan kot vsi drugi, edino kake spomine lahko spodbudi, pa potem skoraj neopazno mine.

Srbska »nebeška duša«

Če bi za spremembo hoteli biti resni in lakonično poskušali opisati položaj v Srbiji, bi lahko dejali, da je ljudem glede na letoletno megainflacijo danes objektivno težje, da pa so veliko bolj zadovoljni. Rešitev paradoksa morda tiči v srbski »nebeški duši«, bolj verjetno pa je, da je temeljni razlog zadovoljstva v tem, da ni uničevalne in zastrašujoče inflacije. To je takšna inflacija, ki ne le neverjetno razvrednoti nacionalno valuto, marveč ljudem jemlje kakršnokoli varnost, postavlja na glavo vsa merila in jih potiska v mrzličen boj za preživetje in obupno iskanje blaga po praznih trgovinah ter kopičenju velikih zalog s pomočjo črnega trga. Ponosni smo, saj imamo sedaj »super dinar«, ki se kljub vsem predvidevanjem strokovnjakov in skeptikov še kar dobro drži. Pri tem gre za to, da je država dobro izračunala, da je trenutno bolje biti »dober« in ne tiskati preveč dinarjev. Zadovoljni so tudi zato, ker so jim znova, kdo ve kolikokrat, vzbudili lažno upanje in vero v čudeže. To pot jim jih obljublja »super dedek« dr. Avramović, tvorec gospodarskega programa in guverner Narodne banke. Narasčanje optimizma potrjujejo številne ankete. Upoštevaajoč podatek, da dr. Avramović dobiva pokojnino Mednarodnega denarnega sklada, bodo na televiziji – ko bo program kmalu propadel zaradi nezmožnosti, da bi spodbudil proizvodnjo – zlahka dokazali, da ga je po nalogu CIA in mednarodnih finančnih ustanov miniral prav avtor sam.

Ljudi rešujejo »devizne rezerve«

Veliko olajšanje je prinesla tudi precej dobra založenost v družbenem sektorju in zelo dobra v zasebnih trgovinah ter na mestnih ulicah. Cene hrane in košarice življenjskih potrebščin padajo, ob hkratni veliki rasti osnovnih komunalnih stroškov. Sicer pa je po kaosu konec leta 1993 gospodarski položaj videti idiličen in neverjetno ugoden. Vse bi bilo odlično, če bi lahko ljudje živeli od plač in pokojnin, ki jih dobivajo. Vendar te žal ne zadoščajo niti za komunalne stroške. Z minimalno plačo lahko kupite dnevno košarico potrebščin in se en dan v mesecu res dobro najeste. Za vse preostale dneve pa mora veljati vzdržnost. Celo najboljše plače ne zagotavljajo več kot deset dnevniških košar. Očitno se ljudje bomo preživeli s prej ustvarjenimi zalogami in preostlimi deviznimi rezervami. Teh pa je očitno še toliko, da presenečajo in radostijo sedanjo oblast. Izčrpalo jih ni niti nekdanje posojilo za preporod Srbije, ne tako imenovano »staro varčevanje«. Ogrozilo jih je šele varčevanje pri mami Dafini in gazdi Jezdi, toda dotolkel jih bo očitno sedanji »super dinar«. Prve mesece so redno objavljali, koliko več deviz so odkupili kot prodali. Zadnja številka, ki sem jo prebral, se je ustavila pri 250 milijonih DEM. Z občasnimi grožnjami, da se bo porušilo razmerje 1 : 1 z marko, je usahnil tudi priliv deviz. Morda pa so tudi ocenili, da je objavljanje teh številk kontraproduktivno. S tem bi namreč potrdili splošno strokovno in laično mnenje, da je osnovni cilj ohranitve stabilnosti domače valute, da od ljudi izpulijo še preostanek bolj stabilnih valut. Oblast namreč ni zadovoljna niti z nemško marko, saj petodstotna inflacija v Nemčiji povzroča težave celo »super dinarju«.

Kdaj bo eksplodiralo?

Srbija tako v gospodarskem, socialnem in političnem pogledu neusmiljeno spominja na motor z notranjim izgorevanjem, z gorivom v rezervoarju že pod rdečo črto. Ali še natančneje, na pokvarjen ekonom lonec, v katerem vre, dokler ne pride do eksplozije. Vsi se zavedajo, da je sedanji »konvertibilni« intermezzo resnično začasen. Zato vsi z glavo med rameni napeto čakajo na trenutek, ko bo vse eksplodiralo v vsem dobro znano inflacijo, socialne nemire in politične obračune. Kdaj in če sploh bo prišlo do tega trenutka, je odvisno od zunanjih okoliščin pa tudi od ocene vladajoče stranke in njenih mogočnikov, ali je še kaj mogoče ugrabiti ali pa je že napočil trenutek, da se umaknejo na Ciper in začnejo obračati »težko prislužen« kapital.

Zanesljivo je, da ima tudi presenetljiva pripravljenost ljudi na trpljenje svoje meje. Objektivni kazalci opozarjajo na gromozansko ceno, ki jo Srbija plačuje za uresničitev sanj o Veliki Srbiji in za obstanek SPS na oblasti. Pred kratkim so objavili uradno oceno, da bo ZRJ zaradi cene tranzicije, škode zaradi razpada SFRJ in sankcij, ob določenih ugodnih pogojih, šele leta 2012 dosegla družbeni proizvod iz leta 1990. Skupno škodo do tega daljnega leta ocenjujejo na neverjetnih 147,3 milijarde ameriških dolarjev. Veliko razprav je o osnovanosti teh predvidevanj in števil, jasno pa je, da je ZRJ z 2.530 dolarjev na prebivalca leta 1990 padla na družbeni proizvod okoli 600 dolarjev leta 1993. Ta raven ne dovoljuje niti sedanje borne ravni zdravstvenega varstva, ne brezplačnega šolanja, celo normalnega delovanja dvomilijonskega Beograda ne.

Kaj visi Srbiji okoli vratu?

Na vprašanje, kaj se bo zgodilo, ko bodo ukinili sankcije, ekonomist Stojan Stamenković odgovarja: »Nič spektakularnega. Soočili se bomo

z zrušitvijo iluzije, da imamo industrijo, kakršne nimamo; okoli 1,2 milijona ljudi, ki sedaj mislijo, da imajo delo in ne delajo samo zaradi sankcij, bo spoznalo, da njihovih delovnih mest ni. Preprosto zato, ker je bila ekonomija poslovanja pretežnega dela jugoslovanske industrije zasnovana na bivšem domačem trgu s 24 milijoni potrošnikov in povprečnim narodnim dohodkom 3000 dolarjev na prebivalca. Na tej ravni so hoteli avtomobile, na ravni narodnega dohodka okoli 600 dolarjev pa iščejo možnosti, da bi se posameznik in njegova družina prehranila.«

Ob skoraj nerešljivih gospodarskih težavah je na politični ravni razplet situacije odvisen od nadaljnje razvoja štirih zadev, ki Srbiji visijo okoli vratu. Gre za medsebojno povezane procese, ki jih je vojna in razpad SFRJ dramatično zapletel in ni videti možnosti hitrega izboljšanja. To so Kosovo, vojna v BiH, odnosi s Hrvaško in sankcije.

Vrstni red potez je takšen, da bodo očitno najprej zagotovili popuščanje in normalizacijo odnosov s Hrvaško, ob določenih avtonomiji Krajine v mejah Hrvaške. Albanci na Kosovu naj bi dobili tisto, kar bodo dobili Srbi na Hrvaškem, ne več ne manj. Potem bi srbski del BiH formalno ali neformalno priključili Srbiji in po nekaj letih bi pozabili na sankcije. Morda bo tako, morda tudi ne.

Do takrat pa bo ob malo kruha obilo iger. Z vseh strani in iz vseh programov hrešči novokomponirana narodna glasba, na televiziji pa predvajajo najboljše filme. S to narkozo gre res vse laže. V strogem centru Beograda, na ulici Kneza Mihajla, kjer je bilo še do včeraj slišati samo rodoljubne četniške pesmi, do konca nažigajo najnovejšo uspešnico neke zagrebške skupine – »Tek je 12 sati«. Kakor za koga!

KOLEKTIVNA POGODBA ZA NEGOSPODARSKE DEJAVNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI s komentarjem in stališči komisije za razlago kolektivne pogodbe

Poleg kolektivne pogodbe s komentarjem in stališči brošura vsebuje še:

- Tarifni del KP za zdravstvo in socialno skrbstvo – Sklep IS Republike Slovenije o določitvi koeficienta za določanje OD
- Zakon o plačah delavcev v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih – Sklep o določitvi kalkulativen osnov za določitev obsega sredstev za plače v zavodih, ki se financirajo iz proračuna.

Cena 950,00 SIT. Brošuro lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni 321-255, 110-033, faks 311-956.

Piše: Lučka Böhm

Plačilo za ne-varnost

»Plačilo za strah« se je imenoval odlični francoski film, ki nas je pred mnogimi leti pretresel z zgodbo o ljudeh, ki so bili za dober denar pripravljeni peljati tovornjake z razstrelivom po neutrujenih poteh do gorečih naftnih vrtin. Šlo je za samomorilsko tveganje, saj bi razstrelivo lahko zaradi tresljajev vsak hip eksplodiralo. In res sta od dveh šoferjev in kamiona ostala le cigaretna ogorka, dva pa sta celo prišla na cilj in se pustila izplačati. Na koncu filma je vsakomur jasno, da denar ni primerno plačilo za tveganje življenja.

Nauk, ki si ga je težko zapomniti. Ljudje si, vse kaže, zapomnijo samo nauke, ki jih je mogoče izraziti v denarni škodi. Na Slovenskem je tudi z odgovornih mest slišati, da zahteve za varno delo ne kaže poostriti, saj bo sicer slovensko gospodarstvo ekonomsko prizadeto. Trditve, da je ne-varno delo drago, da so na pamet. Na Slovenskem se namreč doslej še nihče ni lotil izračuna, koliko je vredno delavčeve življenja in njegovo zdravje. Odslej pa ne bo več tako!

Na Slovenskem je izšla knjižica, ki ji kaže posvetiti pozornost, ki jo zasluži! V zbirki Delo + varnost Zavoda RS za varstvo pri delu je izšla knjižica z naslovom EKONOMSKI UČINKI VARSTVA PRI DELU avtorjev Primoža Gspana in Aleša Juga. Ne le poučno, temveč celo napeto branje za varnostne inženirje, predsednike sindikatov, predsednike delodajalskih združenj, direktorje podjetij, direktorje zavodov za pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje, za ministra za delo, zdravstvo in gospodarstvo, za poslance in za predsednika vlade.

Koliko je torej vreden delavec pri nas in koliko v tržnih ekonomijah? Razlika je tolikšna, kolikršna je razlika med konkurenčnostjo našega in uspešnega tržnega gospodarstva zahodno od nas. Zahodni menedžerji so se

potrudili in izračunali, da si ne-varnega dela ekonomsko ne morejo privoščiti. Nič presenetljivega torej, da inšpekcija dela ugotavlja, da je delo najbolj varno organizirano v slovenskih podjetjih, v katerih je večinski lastnik tujec. Pri nas smo uspeli postaviti kamuflažo, ki nam omogoča skriti večino škode. Je pa zato ni treba poravnati nič manj. Vprašanje je samo, kdo jo poravnava. Ali tisti, ki je škodo povzročil z malomarnim odnosom do zdravja delavcev, ali pa (prisilno) solidarno vsi zdravstveno in invalidsko zavarovani delavci in delodajalci ter kupci nekonkurenčno (prav zato) dragega slovenskega proizvoda.

Avtorja knjižice sta dobra poznavalca metod ocene škode zaradi nevarnega dela, ki so jih razvile nemške zavarovalnice na podlagi svoje stoletne zavarovalniške tradicije v tržnem gospodarstvu, kjer se stroški ne skrivajo. In kakšne stroške znajo izračunati in upoštevati pri oceni škode izkušeni Nemci: škodo na osebah, škodo na predmetih, izpad proizvodnje v tekočem letu, izpad proizvodnje v naslednjih letih, izgubo prostega časa, splošne stroške. Te vrste škod pa je seveda mogoče še kako razčleniti na podvrste in jih prav tako izračunati: število izgubljenih delovnih dni, izgubo kapitala, uničenje sredstev za delo, neizkoriščenost sicer nepoškodovane opreme, ki pa je zaradi nezgode obstala, čas za izučitev nadomestnih delavcev za visokokvalificirane delavce, ki so izpadli iz proizvodnje, stroške ponovnega ujanja v delo poškodovanega delavca, spremembe delovnega mesta, nadomestilo plače v času zdravljenja, izdatke za obisk zdravnika, nudenje prve pomoči, prevoz v bolnišnico, zdravljenje, rehabilitacijo, zdravila in druge pripomočke, izdatke za nadomestitev uniče-

nega materiala, penale, pomoč poškodovanim in njihovim družinam, zmanjšani učinek dela, ceno prerazporeditve delavcev, manjšo proizvodnost neizkušenega delavca, udeležbo predstavnika podjetja na invalidskih komisijah ali pri sodnih obravnavah, nenazadnje postavitev zdravstvenih kapacitet in zavodov za rehabilitacijo in vso pripeto družbeno režijo, vrednost škode zaradi neizpolnjenih pogodbenih obveznosti, posledično zmanjšanje ugleda podjetja itd. itd. Kako se vse to izračuna, si oglejte v omenjeni knjižici. Avtorja sta skušala nemške izkušnje smiselno prenesti na slovenska tla.

Za konec še dva podatka. Slovensko gospodarstvo stanejo nezgode pri delu letno 761 milijonov nemških mark, nezgode v prometu pa dodatnih 529 milijonov mark, ali skupaj milijardo 290 milijonov. Ocena je optimistična, saj ne zajema vseh prej naštetih stroškov. Dovolj, da se nad tem podatkom zamislijo vsi, ki pišejo novi zakon o varnosti pri delu. Podoben izračun je tam, kjer si nočejo zatiskati oči, mogoče pripraviti za vsako podjetje.

»TISOČ NOVIH PRIJATELJEV KNJIGE DE«

Spoštovani prijatelji, lani smo v ČZP Enotnost za Vas založili zbirko romanov in avtobiografskih pričevanj znanih slovenskih in tujih piscev. Njihova umetniška dela in pričevanja Vam želimo še bolj približati z nagradno akcijo »TISOČ NOVIH PRIJATELJEV KNJIGE DE«.

Vabimo Vas, da se dosedanjim prijateljem pridružite tudi Vi z vključitvijo v klub prijateljev knjige DE.

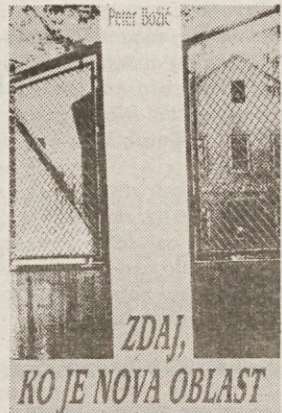
PAKET DOBRIH KNJIG, odličen tudi za darilo!

Paket sestavljajo knjige:

Peter Božič

ZDAJ, KO JE NOVA OBLAST

On, Radenko Radenković, ga je povabil na hrano. Na pijačo in na hrano te Slovenci ne povabijo nikoli. On to zelo dobro ve, ker ga še noben Slovenec razen na pijačo ni nikoli kam povabil.

Cena knjige je 1.720 SIT

Da bi ga pa kdaj kak Slovenec povabil na pijačo, ne, tega pa pri Slovencih ne boš doživel nikoli. In zato ga Radenko tudi ne vabi na Cico Oriental. Radenko Radenković je bil toliko in toliko časa pri vojaških arestiranih in tam seveda sploh ni pick in zato Radenko nujno potrebuje Cico Oriental samo zase, za danes.

Drugič mogoče, je približ Radenko. In pri tem je ostalo in Niko je moral sam nazaj v kasarno. In ko je prišel tja, je bila ura ravno šest zjutraj in »smotra« in trubač je pravkar zaigral »mirno«, ker se je na »krugu« prikazal general, komandant brigade, in šel naprej proti svoji pisarni.

In ko je vsa brigada stala na »krugu« mirno kot pribita, je komandant brigade opazil Nika, ki se je prestopal z noge na nogo in lovil ravnotežje, pijan in izmučen od celonočne hoje.

Rudi Čačinovič

MED DVEMA CERKVAMA

Moja generacija je živela ob žerjavici in plamenih dveh svetovnih morij. Sroce in možgane so nam pretresale revolucije: oktobrska iz I. 1917, različne »povojne« po 1945., zmagovite »od spodaj« ali »od zgoraj«. Dvajseto stoletje se bliža koncu. Bilo je polno svetlih upanj človeštva, bilo pa je tudi v znamenju krvavih diktatur. Bilo je stoletje Hitlerja in Stalina. Po tolikih izkušnjah bi se stoletje moralo končati brez lažnih iluzij in utopij, dokončno zavrniti vse lažne preroke, ki obljubljajo splošno srečo in zveličanje, pri tem pa hočejo osrečevati človeštvo s svojimi ideološkimi prisilnimi jopici.

Cena knjige je 1.920 SIT

Komunizem je razpadel, ker se je izrodil v nehumano, strogo disciplinirano organizacijo izoliranih vojščakov, ki niso zaupali ljudem in so jih hoteli prisilno osrečevati po svoji meri. Kljub težkim izkušnjam iz svoje preteklosti, kljub neposrednim zgovornim zmotam komunizma, skuša »stara cerkev« stopati po poti, ki ga je zrušila. Hotel je iz enega centra gospodariti nad celotno komunistično resnico. Poskusi reform so bili prepočasni in prepozni.

Knjige lahko dobite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon 321-255, 1310-033 faks 311-956

Miroslav Jančič

GLASNIK PEKLA I. in II.
I. Umreti s Sarajevom
II. Umreti brez Sarajeva

Cena I. knjige je 1.850 SIT
Cena II. knjige je 1.700 SIT

Kadar se z njim srečam – Bog oziroma Alah vesta, kolikokrat počnem tisto, kar mi je bilo že od nekdaj mrzko – preštevam, koliko je okrog mene Muslimanov, koliko Hrvatov, koliko Srbov in koliko drugih, med katere spadam tudi jaz. Razmerje je približno takšno kot na republiški ravni, nekateri bi celo rekli, da je inscenirano – 40:15:30:15. Ko so Srbi iz tistega dela mesta, ki je v njihovih rokah, začeli izganjati Muslimane, in to brez prtljage, sem prestregel, kako neka muslimanska soseda drugi pravi:

»Nič drugega ne ostane, kot da tudi mi izženemo njihove!«

Matej Bor

JERNOV ROKOPIS ALI MARTINOVA SENCA

Avtor sporoča v čas in prostor ujetu in z njima tudi opredeljeno zgodbo prek (...) Jernovega rokopisa, v katerem pripovedovalec skuša razjasniti eno samo uganko: kdo je v ključnem trenutku povzročil smrt njegovemu prijatelju Martinu.

Cena knjige je 1.900 SIT

Jern namreč nosi breme krivde skozi povojno življenje, in da bi se očistil ali vsaj problem razjasnil, napiše zgodbo od otroškega zavedanja do razpleta, ki se konča z Martinovo smrtjo. Bistveno pa je, da je blodni Martin umrl, vrača pa se v Jernov rokopis, kot bi se njegova duša selila vanj.

Cena knjige je 1.650 SIT

Vladimir Kavčič
STE BRI DRUŽBE

Psihosocialni portreti sodobnikov

Res smo dobili svojo državo, a zdaj ne ljudstvo ne politiki ne vedo, kaj bi počeli z njo. To je posledica predhodnega neznanja, kajti te države niso izsilili amaterji, temveč diletanti, tisti, ki mislijo, da vedo in znajo, a se v resnici ne zavedajo niti meja svoje nevednosti. Vodijo jih oholost, prestiž, bolestne osebne ambicije. Več kot polovica sedanjih političnih akterjev samo nadaljuje kariero, ki jo je začela pod prejšnjim režimom, za njih je torej osebna promocija na pravem mestu. Druga polovica so razni frustrirani tipi, ki spominjajo na jecjavca, ki je hotel postati televizijski napovedovalec, zdaj pa zatrjujejo, da ni uspel, ker ni bil v partiji.

Ugodnosti, ki Vam jih pri vključitvi v klub nudimo, so: izredni popust, plačilo v treh obrokih (nakup nad 3.000 SIT) in možnost sodelovanja v naši nagradni akciji »TISOČ NOVIH PRIJATELJEV KNJIGE DE«. Pa še to: ČLANI KLUBA BODO IMELI 30% popusta pri vseh novitetah založbe – po lastni izbiri – neobvezno.

Vrednost vseh šestih knjig je 10.740 SIT, vendar vam jih nudimo za 6.950 SIT.

Če naročite pet knjig, jih prejmete za 6.200 SIT, če naročite štiri knjige, jih prejmete za 5.000 SIT, tri knjige pa za 4.000 SIT.

Pri naročilu dveh knjig prejmete knjigo Jožeta Smoleta: **PRED USODNIMI ODLOČITVAMI brezplačno!**

NAROČILNICA – Pri ČZP Enotnost nepreklicno naročamo

_____ izvod(ov) knjige **ZDAJ, KO JE NOVA OBLAST**

_____ izvod(ov) knjige **MED DVEMA CERKVAMA**

_____ izvod(ov) knjige **GLASNIK PEKLA I.**

_____ izvod(ov) knjige **GLASNIK PEKLA II.**

_____ izvod(ov) knjige **JERNOV ROKOPIS ALI MARTINOVA SENCA**

_____ izvod(ov) knjige **STE BRI DRUŽBE**

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Račun bom(o) plačal(i) v enkratnem znesku v zakonitem roku (velja za DO)
2. Račun bom(o) plačal(i) v treh obrokih
3. Knjige mi pošljite po povzetju
4. EMSO za ind. naročnike in telefon, če ga imate

Stroški dobave in 5-odstotni davek so vključeni v ceno.

Vse naročilnice, ki nam jih boste poslali, bodo vključene v zbiranje in uvrščene v klub »TISOČ NOVIH PRIJATELJEV KNJIGE DE«.

SOCIALNA KARTA SLOVENIJE

Kaže, da se vlada tudi letos namerava bolj kot z iskanjem izhoda iz krize (pospeševanjem razvoja gospodarstva) ukvarjati s krčenjem različnih »pokojninskih upravičenj« in vseh vrst socialnih pravic. Tako si na vse kriptično prizadeva, da se delež prejemkov »iz naslova« socialnega zavarovanja ne bi povečal. Zaradi usklajevanja s plačami (brez poračunov za nazaj, kar je imela v načrtu) naj bi se obseg sredstev za pokojnine celo zmanjšal – pa ji je državni zbor zadnji hip prekrizal račune.

Po oceni vladnega zavoda za makroekonomske analize naj bi bile nižje tudi prispevne stopnje za socialno varnost. Glavna opora vlade pri uravnoteženju proračuna pa naj bi vendarle bile – relativno nižje pokojnine v primerjavi z njihovo sedanjo ravni in, kajpak, zožene socialne pravice »vzdrževanih« članov družbe – nezaposlenih in pomoči potrebnih.

Poglejmo, kako naj bi vlada ta namen dosegla, in koliko enih, drugih (in tretjih) naj bi njeni ukrepi prizadeli.

Viri za financiranje socialnih pravic so štirje: državni in občinski proračuni, pokojninski sklad in sklad zdravstvenega zavarovanja. V zadnjem času sta v socialni politiki zlasti veliko nalog in denarja dobila dva »porabnika«: država in posamezniki. Glavni vir socialne varnosti je še vedno plača oziroma zaslužek, vse pomembnejši pa postaja tudi – premoženje. Javna sredstva za socialno varnost se stekajo iz dveh osnovnih virov: zavarovanja in proračuna. Zavarovanje poravnava predvidljiva posamična tveganja (na primer v zdravstvu). Za obvezno socialno zavarovanje sta bili ustanovljeni javni (državni) zavarovalnici, ki sta v javnem financiranju dokaj avtonomni. Delodajalci in delojemalci jim plačujejo prispevke, njuno poslovanje pa je pod nenehnim in strogim nadzorom države.

Proračun pa je orodje države. Državljanji imajo pravico do dogovorjene stopnje socialne varnosti, država pa mora organizirati in financirati socialne storitve ali pa dati denar državljanom – toliko, da si lahko z njim sami zagotovijo socialno varnost. Javno financiranje omogoča uresničevanje kar 61 pravic, ki so za prebivalstvo denarni prejemki, za javne finance pa denarne dajatve.

Devet vrst pokojnin za 480.000 upravičencev

Razumljivo, da takšna količina »socialnih« pravic državo (vlado) močno moti, saj gre zanje kar četrtna kosmatega domačega proizvoda oziroma polovico javne porabe. Največ denarja gre za različne denarne prejemke prebivalstva, kot so: pokojnine, invalidnine, nadomestila, dodatki, pomoči, priznavalnine in štipendije. Devet vrst pokojnin dobiva približno 480.000 upravičencev, nezavarovalske pokojnine pa prejema šest tisoč prebivalcev. Upravičenih do štirih vrst invalidnin bo letos približno 47.000 ljudi. Nadomestila za brezposelnost prejema – spet 46.000 ljudi. Vendar so ta nadomestila časovno omejena, pa tudi sorazmerno nizka so.

Med pomembnejšimi nadomestili je tudi tisto, pri katerem je zaposlena mati na porodniškem dopustu ali je doma eden od staršev – zaradi nege otroka do pr-

vega leta starosti. Upravičencev do tega nadomestila je približno 19.000.

Statistiki so ugotovili, da so odhodki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje lani dosegli 186 milijard tolarjev – 9,3 odstotka več kot v letu 1992. Pokojnine sicer z zamudo sledijo rasti plač na zaposlenega, vendar bo upokojenih več, kot je bilo v načrtu, kar vpliva tudi na naraščanje odhodkov. Odhodki obveznega zdravstvenega zavarovanja so znašali približno 107 milijard tolarjev in so tako v primerjavi z letom 1992 realno večji za več kot deset odstotkov.

Veliko brezposelnih menda dela in – služi

Veliko denarja gre tudi za pomoč brezposelnim. Ob koncu leta 1992 je bilo v Sloveniji prijavljenih 118.214 brezposelnih, novembra lani pa 136.051. V prvih enajstih mesecih lani se je na zavodu za zaposlovanje prijavilo 26.416 iskalcev prve zaposlitve, med njimi pa jih je 24.836 zaposlitev tudi dobilo. V istem času se je zaposlilo 55.954 brezposelnih. Niso pa vsi brezposelni brez dela. Mednarodna organizacija za delo je namreč s posebno anketo ugotovila, da je bilo maja 1993 v Sloveniji dejansko brez dela 80 tisoč ljudi, registriranih brezposelnih pa je bilo tedaj 125 tisoč oseb. To opozarja na pomanjkljivosti v delovanju trga delovne sile.

Dokaz za to je tudi dejstvo, da že drugo leto zapored hitreje kot število brezposelnih narašča število prostih delovnih mest.

Pravo socialno naravo pa imajo pomoči in dodatki. Pomoč dobiva 60 tisoč prebivalcev, ki imajo majhne dohodke, poleg tega pa še 150 tisoč upravičencev prejema

otroški dodatek, njihovo število se bo letos povečalo na 200.000. Pomoči so majhne in so dozdaj znašale od 13.000 do 17.000 tolarjev, po novem pa bodo še nižje. Dodatke prejema invalidi za tujo postrežbo, nego, pomoč ali ortopedske pripomočke, upokojenci prejema varstveni in rekreacijski dodatek, največji reveži dobijo denar za plačevanje najemnine, nadarjeni študenti pa dodatek k štipendiji. Dodatke prejema še borci, upokojeni funkcionarji in policisti. Dodatkov je 22 vrst. Tisti, ki jih plačuje socialno zavarovan-

je mati odsotna z dela zaradi zdravstvenih razlogov, in na čas, ko dopust zaradi nege otroka lahko uveljavi katerikoli od staršev. Dopust naj bo enako dolg, denarno nadomestilo pa naj dobi tisti od staršev, ki ostane doma. Ne more pa biti več merilo primernosti stroškov za nego otroka. Upravičencev za te pravice – priznavalnine – je približno enajst tisoč. Tudi štipendije se delno odmerjajo s socialnimi merili. Država jih podeljuje 53 tisoč, povprečno pa znašajo približno osem tisoč tolarjev.

Hinavščina na kvadrat

Razumljivo, da se vladnim uradnikom ob prebiranju vseh teh podatkov dozdeva, da družba daje preveč za »socialo«, zato imajo pri roki kopico predlogov, kako prav tu kaj prihraniti (če se je že treba za vsako ceno odločiti za obrambni, cestni, zdravstveni, prosvetni ali še kakšen drug tolar). Med drugim so že uspeli preurediti nadomestilo za čas po porodu in za nego v prvem letu otrokovega življenja. To nadomestilo bi morali ločiti na čas dopusta, ko

v pokojninskem sistemu. Glede na zelo »slabo razmerje« med številom upokojencev in aktivnih prebivalcev (1:1,6) ter na velik obseg denarja, ki ga Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje namenja za pokojnine, naj bi bile učinkovite že majhne spremembe, ki bi zmanjšale obremenitev aktivnega prebivalstva. Zato se obeta spremembe valorizacije in usklajevanja pokojnin. Obrtniki n. pr. po novem ne bodo mogli več izbirati med različnimi zneski, ki jih bodo vplačevali za pokojninsko zavarovanje, temveč bo minimalni znesek zakonsko določen.

Vladi se smili le mlada generacija

Sicer pa, sodijo predlagatelji teh vladnih ukrepov, za zožitev pokojninskih in socialnih pravic, je o pokojninskem zavarovanju in obsegu prejemkov »iz tega naslova« nevhvaležno govoriti, ker to mnogi razumejo kot »napad na upokojence«. Spremembe bi zato ne smele preveč prizadeti sedanjih upokojencev, temveč naj bi obveznosti in pravice sedanje, upokojene in bodoče aktivne generacije le »uravnotežile«. Pri obravnavanju plač in pokojnin da smo spregledali, da jemljemo bodočo generacijo. Zdaj nekako še lahko plačujemo te obveznosti, mlada generacija pa tega ne bo več zmogla. Ustvarjamo da ji razmere, ki bodo pri zagotavljanju socialne varnosti veliko slabše, kot jih ima sedanje aktivno prebivalstvo oziroma kot so jih imeli sedanji upokojenci.

Človek bi na vse to nič ne rekel, če bi država teh meril kar naprej ne spreminjala – po svoji volji. Vprašati bi jo zato kazalo, kaj je mislila, ko je pristala (vlada) na specifična – za poslance. In zakaj ne vrne upokojencem denarja, ki si ga je od njih »spodila«, in potem šele govori o nekakšnih novih »pravičnejših« merilih za odmero pokojnin.

Vinko Blatnik

OBRATNA AMBULANTA

Piše: prim. doc. dr. Anton Prijatelj

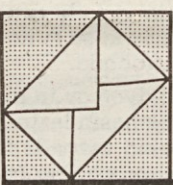
Še o škodljivih snoveh na delu

Kadarkoli sem predaval o škodljivih snoveh na delu in o zastrupitvah, sem vprašal, s katerim strupom se zatupi največ Slovencev. V večini primerov so modrovali o gobah, o monoksidu. Le malokdaj so vedeli pravilni odgovor, da je snov, s katero se vsakdan zastrupi največ Slovencev – alkohol. Ne se bati, da bom ponovno začel o alkoholu. Res je, da lahko tako kronične kot akutne zastrupitve najlažje razložim z zastrupitvijo z alkoholom. Pri razmišljanju o škodljivosti strupenih snovi na človekovo zdravje moramo vedeti, da strupena snov deluje na človeka: akutno, kronično, mutageno, karcinogeno, teratogeno in alergogeno.

Če zelo na kratko razložim posamezne pojme: akutno – nenadno, velike količine strupa na človeško telo; kronično – manjše količine strupa, ki dalj časa ali dolgo delujejo na človeško telo; karcinogeno – strup povzroči rakavo bolezen; mutageno – strup povzroči bolezenske spremembe na potomcih; teratogeno – strup povzroči spremembo na plodu pri noseči materi; alergogeno – strup povzroči alergično reakcijo na telesu. Eden najbolj znanih je kancerogeni učinek. V današnjem času raziskovalci ugotavljajo, da je vedno več snovi, ki na človeško telo delujejo karcinogeno. Njihov seznam se vedno bolj širi. So pa tudi kraji, tako pri nas kot po svetu, kjer ugotavljajo, da imajo bistveno več takega ali drugega rakavega obolenja. Zelo hitro so ugotovili, da povzroča raka žarčenje. Tako so prvi odkritelji radioaktivnosti zboleli zaradi te bolezni.

Če nekoliko pobrskamo po zgodovini, ugotovimo, da je že daljnega leta 1775 britanski kirurg Percival Pott ugotovil, da dimnikarji pogosteje obolevajo zaradi raka na mošnji. Menil je, da so saje tiste, ki povzročajo raka. Dolgo je trajalo, da so leta 1915 s poskusom ugotovili, da premogov katran povzroča kožnega raka. Tudi rak sečnega mehurja je znan po tem, da so zelo zgodaj ugotovili njegovo povezanost med delom z anilinskimi barvili. To je bilo leta 1895. Ko so ob polovici našega stoletja raziskovali, pa so ta sum potrdili. Ugotovili so, da je obolenost zaradi raka na mehurju kar tridesetkrat večja pri delavcih, ki delajo z naftilamini in benzidini. Sicer pa je že Paracelsus (kateri petstoletni rojstva smo praznovali lani) ugotavljal, da so rudarji umirali zaradi pljučnih bolezni. V začetku našega stoletja so poročali o večji umrljivosti zaradi raka na pljuči v rudnikih Schneberg v Nemčiji in Jachimstal na Češkem. Kaj kmalu so spoznali, da je vzrok obolenosti radioaktivnost.

Zakaj toliko poudarjamo povezanost med delom in rakom? Enostavno zato, ker bi se dalo tako rakavo obolenje preprečiti. In že zelo dolgo je znano, da je lažje in ceneje preprečevati kot zdraviti. Na žalost pa mnogi to pozabljajo. Novopečeni podjetniki mislijo, da bodo s priganjanjem ljudi, s premeščanjem ali celo odpuščanjem invalidov dosegli večji delovni učinek. Motijo se, ker ne znajo še izračunati, kaj pomeni izkušen delavec, kaj pomeni zadovoljen delavec.

PREJELI SMO

Orožje za šolnike

ali moje misli po branju članka s tem naslovom pred kratkim v Slovenskih novicah

Mene pa je zbodel tisti del članka, kjer piše, da mora biti vedno pred prevzemom kakršne koli obveznosti šolnikov vprašanje: »Koliko me boste pa za to plačali?«

Nisem šolnik. Sem vzgojiteljica. Recimo, da sem »mali šolnik«, saj je vseeno. Plačo dobivam iz iste vreče. In ker poznam tudi plače šolnikov, vem, da te niso bog ve kaj. (Pravzaprav bog ve, a je tiho!) Dobim nekaj čez 50 tisoč tolarjev. Tako kot učiteljice v šolah. Imam končano petletno šolo in višjo izobrazbo pedagoške smeri. In dvajset let delovnih izkušenj. In delo, ki je delo. Delo, ki ne pozna branja časopisov med delovnim časom (beri strokovnega izpopolnjevanja), opravkov in telefonskih pogovorov zasebne narave... Delo, ki je delo – tako, da pogosto niti na WC ne morem.

Ni važno, da pogosto delam oz. opravljam delo, ki bi ga morali opravljati dve osebi, in pri tem izgorevam in za to delo ne dobim niti tolarja več.

Ni važno, če delam dobro, boljše ali več. Ni važno, da moram sprejemati nove in dodatne zadolžitve. Ni stimulacije, ni dodatkov, ni...

In že dolgo ne sprašujem: koliko me boste pa za to plačali. Kajti že dolgo poznam odgovor: Ni denarja! Zato je moj OD vedno enak. Osnovna plača + dodatek na delovno dobo. Nagrade za dobro, dodatno, prizadevno in izredno delo so papirnat.

Kako ste pridne, ustvarjalne, kako le vse zmorete, polne ste entuziazma... – tako nas nagrajujejo in s takimi nagradami res ne skoparijo.

Nagrajevani smo kot majhni otroci, ki jim starši dajejo zlato

zvezdice in papirčke, na katere pišejo 100 in jim jih lepijo po sobah. Ali pa še tako ne!

Naše nagrade so včasih tudi kakšna častna priznanja na papirju formata A4, včasih kakšna knjižna nagrada s posvetilom in dekanova čestitka ob podelitvi diplome.

Kako je s plačami šolnikov v tujini oziroma drugod po svetu, vem le približno. Agencija »ena baba rekla« pravi, da ima učitelj v Avstriji 15 tisoč šilingov mesečne plače in še nekakšne dodatke ob božičnih in velikonočnih praznikih.

Toda pisanje sem začela s torcom, z branjem omenjenega članka in mojim razmišljanjem ob branju.

Po vsem tem sem šla po vstopnice. Za Kliniko Tivoli. Da se bom nasmejala, razvedrila... Da bo malo kulture po dolgem času. Da ne bo le kultura v obliki televizije in obiskovanja občinske knjižnice. Po dolgem času teater!

Toda skoraj bi me kap!

Ena vstopnica 1200 tolarjev. Za sina (še dijaka) in zame 2400 tolarjev.

Torej eno dvajsetino moje mesečne plače za dve vstopnici. Za dve uri kulture! Moj celodnevni zaslužek.

In spet se spomnim članka v Slovenskih novicah in si mislim: Ali morajo šolniki v tujini tudi odšteti zaslužek celega dne za dve gledališki karti?

Tako mi je minil tork, 22. februarja. Na Kliniko Tivoli sva s sinom seveda šla. In ko se mi je po vsem tem v misli (in v moje zaradi razmer skopo srce) prikradlo spet tistih 2400 tolarjev za vstopnice oziroma moj (šolniški) enodnevni zaslužek, sem se tolažila s pregovorom, ki pravi: Ogibaj se tistega, ki vedno ve, koliko kaj stane, nikoli pa, koliko je to vredno!

Toda kljub temu si na stara leta želim, da bi že končno dočakala plačo, ki bo rezultat mojega dela, prizadevanj, skrb, izkušenj, uspehov, izobrazbe... in dodatno po-

rabljenega prostega časa. Plačo, ki me bo nagrajevala. Plačo, kakršno imajo šolniki v tujini – in pogoje dela tudi. Plačo, ki me bo nagrajevala za dobro delo, za delo, ki me veseli bolj kot vse na svetu. Plačo, s katero bom lahko skromno živela, se solidno oblekla, poslala svojega otroka v kakšen dodaten izobraževalni tečaj. Plačo, ki mi bo omogočala, da enkrat na leto tudi pokukam kam v svet – ne le s prstom po zemljevidu, plačo, ki mi bo omogočala, da ne bom finančno odvisna od svojega sicer manj izobraženega, a zaposlenega v drugem ministru – moža (žene). Ali pa prepuščena lastni iznajdljivosti in še čemu.

Povsod na svetu velja za več dela več plačila, za boljše delo boljše plačilo!

Pri nas pa še vedno za enako delo – enako plačilo.

Vse se je spremenilo, le nagrajevanje je ostalo socialistično.

M. R.

BEDA V SLIKI

V mariborski menzi brezplačni kosil za reveže

Slika: Sašo Bernardi

Delu oblast in čast

Ko so mi tekla leta profesionalnega sindikalnega delovanja, so takratni zvezni sindikati podeljevali prvomajske nagrade. In ne bodi treba, so se v sindikatu zdravstva in socialnega varstva odločili predlagati za nagrado medicinsko sestro. Nastal je hudir. Ni bila neposredna proizvajalka in ni mogla dobiti nagrade. Tako so odločili in tako je obveljalo. Prvomajske nagrade so bile po tistem zveznem sindikalnem pravilniku namenjene zgolj delavcem. Toda tisti, ki niso bili v »gospodarstvu«, po tem pravilniku niso delali in so bili zato izobčeni.

Kaj je delo, ne vemo odgovoriti niti danes, razen v fiziki. Diamat, ki je sistem usmeril na fizično delo in v svoji viziji spregledal pomen človeka kot ustvarjalnega bitja, je menda izgubil zgodovinski boj z demokracijo. Ta demokracija pa, verjame ali ne, drvi v čase prejšnjega stoletja in njegove prvobitne akumulacije kapitala. Zaenkrat delo ni ne čast in ne oblast, je fizična sila, ki v vsakodnevno od nas prodaja na svobodnem trgu delovne sile.

Tu bi se morala začeti država, ne kot instrument nasilja nad ljudmi, temveč kot posrednik med lastniki produkcijskih sredstev in prodajalci dela.

Moj ded je bil kopitarski naddelavec. Izšolal se je na Dunaju v začetku tega stoletja in znal se je podpisati. Toda tam na Kozjanskem, kjer je delal, mu je tovarnar zagotovil skromno stanovanje v delavski hiši, in to je bilo njegovo tudi v današnjem smislu lastnine, pa nekaj zemlje, za ohišnico. In tudi to je bilo njegovo in je še danes v sodnih urbarjih zapisano kot njegova lastnina – četudi se je ded znal zgolj podpisati in je radio zanj pomenil prehod v civilizacijo, saj je lahko poslušal tisto, česar ni znal prebrati.

Pa smo spet tam, ko bi lahko razpredali o razliki med fizičnim in intelektualnim delom. Ali gre enemu čast in nobenemu oblast? Morda gre našemu parlamentarnemu delu, ki je pred praznikom dela po prosti soboti trajalo v jutranje ure, oblast, morda pa vendar gre oblast vsakomur od nas. Tako sosedu Marjanu, ki je na javnih delih, pa dekletu, ki zvečer prodaja po kavarnah rožice, da preživi sebe in hčerko, kot vsem tistim ljudem, ki jih je zadnja leta po posebnih predpisih upokojila politika in so brez svoje krivde postali breme davkoplačevalcev in upokoencev, ki so si pokojnino prislužili po normalnih pogojih.

Demokracija zares ni lahka zadeva, ima pa tudi ona svoj PRAZNIK DELA. Milan Bratec

»Naša pesem« v Mariboru

Konec aprila je v Mariboru minil tudi v znamenju zborovskega petja, saj se je v Unionski dvorani zvrstilo v okviru 2. mednarodnega tekmovanja pevskih zborov »naša pesem 94« kar osem koncertov. Na njih so najboljši slovenski pevski zbori najboljši pevski zbori iz Litve, Madžarske, Češke in Slovaške izvedli 140 zborovskih del 21 slovenskih in 36 tujih skladateljev.

Tekmovanje, na katerem so poleg domačih pevskih zborov letos sodelovali tudi ženski zbor ELTE iz Budimpešte, mešani zbor Psalmos iz litovskega Vilnijusa, mešani zbor Križkovsky iz Opave na Češkem ter mešani zbor Technik iz slovaške Bratislave, je pote-

kalo v več kategorijah – tako v zborovskem kakor v komornem petju.

Letos se je prvič pet najbolje uvrščenih izmed več kot desetih sodelujočih zborov pomerilo tudi na finalnem koncertu. Temu je prisostvoval tudi pokrovitelj te velike mednarodne zborovske prireditve predsednik Republike Slovenije Milan Kučan.

Mednarodna strokovna žirija s predsednikom Lojzetom Lebičem na čelu je veliko nagrado Maribora podelila komornemu zboru Ave iz Ljubljane, ki ga vodi Andraž Hauptman. Najvišje priznanje publike pa je prejel ženski zbor Rotovž iz Maribora z dirigentko Karmino Šilec na čelu. O kakovosti letošnje prireditve, ki je bila pravi praznik za ljubitelje zborovskega petja s Štajerske in vse Slovenije, pove tudi to, da je mednarodna strokovna žirija podelila še sedem zlatih plaket petim pevskim zborom in več drugih priznanj.

Tomaž Kšela

O bedaki, zakaj goljufate zunaj zakonov, ko je v njih toliko prostora?

Carlo Dossi

Tam, kamor pes taco moli, bo kmalu vse poscano.

Milan Fridauer

Cvetko Zagorski: Posestnica I.

Iz dalje knjige zgodb Cvetka Zagorskega z naslovom Podobe časa objavljamo prvo od dveh najznačilnejših. To je zgodba z naslovom Posestnica I. Pisatelj je zgodbe napisal v različnih letih, vse pa imajo korenine v prelomnih časih pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej. Mnoge moralne dileme ostajajo ne glede na čas enake, nekatere pa se nam glede na čas in zorni kot relativizirajo. Vsekakor delo zanimivo prikazuje razmere, ki so za nekatere tuje in odmaknjene, vendar tudi danes aktualne.

(6. nadaljevanje)

Jetnica ni takoj razumela, paznica ji je s prstom pokazala, in jetnica je dvignila kovinsko vedro in ga postavila pred vrata. Ker se ni dosti hitro umaknila, so jo vrata udarila po petah. Potem je prisluskovala korakom po hodniku, odnašanju in postavljanju posod pred vrata in se seznanjala z govorico hiše: drugič je že vedela, kako daleč ali blizu je paznica, in kadar je zarožljalo pri sosednjih vratih, je bila že pripravljena, da zgrabi svoje vedro, ga postavi pred vrata ali ga izpred vrat odnese na njegovo mesto v kotu.

Čez četrto ure se je vnovič začelo odpiranje in zapiranje vrat. Tokrat je stala pred vrati pločevinasta menažka s polovico hlebčka koruznega kruha na pokrovu. Morala jo je brž odnesti, da je ne bi vrata spet udarila po petah. Komaj je posrkala grenko, vodeno kavo, že so se spet odprla vrata in postavila je menažko pred prag in potem prisluskovala ženketu posode naprej po hodniku.

Zatem samo še oddaljeni, pridušeni glasovi iz mesta, kdaj je glasneje zahupal avto, kriknil otrok – vse daleč in tuje, kakor da bi ne bilo resnično. Včasih znotraj hiše skrivnostno trkanje ali komaj slišen kaseš.

Prešnil jo je spomin: ko je živela leto dni pri stricu na Dunaju in obiskovala predavanja, je zahajala v kmetijski raziskovalni laboratorij – v beli dvorani so bile v vrsti prekatov zaprte bele miške, vsaka zase, vse je bilo tako snažno, tiho in laboranti v belih haljah so jemali miške iz kletk in jih odnašali na dolge, bele mize. Miške, sprva radovedne in živahne so se v trdih prijemih belih dlani vdajale v usodo, obmirovale, samo z rdečimi očesi so strmele v neznanost...

Ne da bi prej slišala korake in rožljanje, je škrtnil ključ v vratih, isti hip so se v sunku odprla in med podboji je stal suhljat paznik in obraz štrlečo ozko glavo na dolgem vratu, bledega obraza in kot od

neznane bolečine skremženih ustnic. Z zastrtim, sumnim postrani pogledom je skoraj šepetaje ukazal: »Z mano.«

V gumastih podplatih je hodil pred njo neslišno, medtem ko so njene pete glasno odmevale od betonskih tal in sten obokraj hodnika. Na koncu hodnika je odklenil železna paličasta vrata, ki so segala od tal do stropa in jo vodil po več takih hodnikih in stopnicah navzdol, spotoma odklepal še več takih vrat in se slednjič ustavila v pritličju pred navadnimi sobnimi vrati z navadno kljuko. Potrkal je, odprl vrata in spustil jetnico pred seboj v sobo.

Za mizo, ki je bila z dvema stoloma edino pohištvo, je sedel možki skoraj deškega obraza, v gizdavi, kot pravkar zlikani nebesno modri uniformi z zlatimi našitki na rokavih. Bežno jo je ošinil z zastrtim pogledom in ji dal z roko znak, naj sede na stol nasproti njemu. Ne da bi jo še pogledal, je bral akt na mizi pred seboj, potem se je naslonil s hrbtom na stol in se zagledal v strop, ko da je v sobi sam.

»Vi ste... ime?« je slednjič vprašal. Zapisal je običajne podatke, se spet naslonil s hrbtom na stol in se zagledal v gospo.

Zdaj, je pomislila ženska, bo, kar bo.

»Dolgo smo čakali,« je mirno rekel zasliševalec. »Vi pa kar naprej: zdaj utaja, zdaj lažni podatki pa klevetanje, ščuvanje...«

Gospo je odleglo: nič ne vedo... Začela je naštevati napake in grobosti krajevnih oblasti. Častnik je mirno poslušal, da je končala.

»Da,« je rekel preudarno. »Učimo se. Ljudje so neuki, takšno je bilo njihovo življenje, ko ste se vi šolali in potovali po svetu. Zdaj so se vloge zamenjale. Razumeti bi morali, saj niste navaden kulak, izobraženi ste. Pri vas bi pričakoval človek več pameti. Lahko bi uvideli, kam pojde razvoj. Ampak lastnina, lastnina!« se je posmešnil.

Gospa je zrla v papirje na mizi. Ko bi le vedela, kaj je v njih.

Mitja Ribičič: Zakaj »Iskanje«?

Pri Društvu piscev zgodovine NOB Slovenije je v zbirki Aktualnosti izšlo delo Mitje Ribičiča »Iskanje«. Kot je zapisal sam avtor, je esej tretjino spominski, tretjino zgodovinsko-dokumentaren in tretjino polemičen proti kritikom vsega po drugi svetovni vojni obstoječega. Objavljamo uvod v to brez dvoma aktualno branje, ki bo gotovo spodbudilo številne odmeve.

Za slovensko partizansko generacijo, pri kateri se najmlajši približujejo sedemdesetim, starejši pa osemdesetim letom, sta v tem obdobju, v tem zadnjem desetletju tega tisočletja značilna dva protislovna občutka – po eni strani občutek ponosa zaradi zaveštvi, da je v osamosvojitve nove, mlade države slovenskega naroda vtkan tudi NOB in njegove pridobitve s ponosno samoodločbo in svobodno Primorsko od Triglava do morja, po drugi strani pa globoka prizadetost zaradi ponižujočega odnosa do borcev in zaradi teženj po zaničanju veličine štiriletnega boja, teženj po opravičevanju izdajstva, kvizlinštva in kolaboracije s fašisti in nacisti.

Še posebej pa so prizadeti tisti slovenski partizani, ki so pred 50 leti bili poklicani iz slovenskih brigad v vrste nastajajoče varnostne organizacije in v vojno državne varnosti in KNOJ-a, saj se jih obravnava kot zločinske organizacije.

Na svojih srečanjih ob proslavah, ki imajo že častitljive jubilejne obletnice, nekdanji partizani in varnostniki ne govorimo mnogo o domobranstvu, kvizlinštvu, o zločinih okupatorja – ta vprašanja so več ali manj jasna, tako kot se je izrazil partizan na proslavi v Dražgošah: v slovenskih gozdovih je bilo dovolj prostora za vsakogar, ki se je hotel bojevati za svobodo.

Težišče naših dvomov in dilem se vrtilo okrog naših lastnih ravnanj, o vzrokih razpada iz partizanske zmage vznikle Jugoslavije, o vzrokih za sedanjo strahotno vojno na njenem pretežnem delu, zakaj je nastalo čez noč sovraštvo med narodi in verami, pa pobijanje, uničevanje mest in vasi, etnično čiščenje, obupne raz-

mere brez upanja, da bi se lahko umirile.

Kdaj, kako in zakaj smo zapravili tiste prednosti, ki so našo državo ločevale od real-socialističnih sistemov in stalinizma? Kako, da nas je zagrnil val protikomunizma po padcu berlinskega zidu in razpadu Sovjetske zveze? Kako, da smo dovolili, da se zniči izviren slovenski partizanski prispevek k jugoslovanski NOB in protifašistični koaliciji? Zakaj smo pustili umazati in razvrednotiti Osvobodilno fronto, pa Kočevski zbor, prvo slovensko vlado in prvega predsednika te vlade Borisa Kidriča? Kako, da v vojašnicah nove slovenske vojske ni portretov generala Rozmana, Avšiča ali Kvedra, enega prvih vojaških teoretikov doktrine osvobodilne vojne. Koliko so prisotne izkušnje generalov Ambrožiča, Potočarja, Poglajna, Sekirnika, Hribernika in drugih? Velika večina slovenskih častnikov se je enako zavzeto kot v NOB zavzemala za osamosvojitve Slovenije.

Na vsa ta vprašanja iščemo odgovore partizani in varnostniki, zlasti za najtežje čase ob koncu vojne in prvo leto po njej. V iskanju odgovorov smo kritični do lastnih ravnanj in se zavedamo svoje moralne in zgodovinske odgovornosti za napake, ki so v vojnih in izrednih razmerah povzročale tudi človeške žrtve in krivice. Obenem pa smo prepričani, da vse tudi manj svetle in celo mračne strani NOB ne morejo zničati njegove veličine in zgodovinske utemeljenosti. NOB je poroštvo za našo svobodo in varnost tudi v novih preizkušnjah.

Partizani ne razumemo sprave samo kot preizkus naše lastne kritičnosti do svojih ravnanj. Temeljni predpogoj

za spravo je obsodba fašizma in kolaboracije. Zato ideologi kvizlinštva sprave ne sprejemajo. Gospa Spomenka je zanje Antigona, ki hodi h grobnici s praznim vrčem. Še danes trdijo, da bi morali domobranstvu postaviti spomenik, kvizlingu Rupniku pa vzidati ploščo na magistratu. Dogmatizem belih poražencev je danes prav tako agresiven, kot je bil v času upora, konservativno tolmači krščanski nauk, vidi glavnega sovražnika v komunističnem in celo krščansko socialističnem nazoru.

»Kar ni zapisano, je izgubljen!« (Ugo Ojetti.) Pomislil sem, koliko dragocenih zgodovinskih in človeških detajlov je izgubljeno, ker niso bili povedani, zapisani, koliko vrednih virov je šlo v grob z mnogo bolj pomembnimi tvorci pretekle zgodovine, kot sem bil sam. Morda pa je tudi kaj od tega, kar vem, česar se medlo spominjam, tudi koristen zgodovinski vir. Takšne misli so me opogumile, da sem se lotil pisanja eseja, kar slovenski slovar tujk imenuje razpravo v lahki, splošno umrljivi obliki.

Knjižica naj bi bila tretjino spominška, tretjino zgodovinsko-dokumentarna in tretjino polemična proti kritikom vsega po drugi svetovni vojni obstoječega. Temeljno vprašanje v njej je odgovor na dilemo, ali je bil NOB osvobodilna ali državljanska vojna.

Eseju sem dal naslov »ISKANJE«, društvo piscev zgodovine NOB Slovenije ga je natisnilo kot svojo enajsto knjižico. Morda bo moje iskanje odgovorov spodbudilo nove odgovore drugih, ki vedo več in znajo pisati bolje od mene.

**Svobodni
Sindikati
Slovenije**

»V vas pa je užaljenost. Nočete se odpovedati privilegijem.«

»Kakšnim privilegijem?« se je vzpela. »Delam kot vsaka kmetica. Zakaj ste mi vzeli zemljo? Zakaj mi branite živeti?«

»Dovolj vam je ostalo za življenje. Tudi drugim moramo dati živeti. Vsem naj bo dostopno, kar je prej uživalo le nekaj izbranih. Ali ne vidite, da se dogajajo velike reči. Nov svet gradimo.«

Zdaj me bo še ta prepričeval. To še ni najslabše, si je mislila.

Častnik je vstal in nemirno stopil po sobi. Gospe se je zdelo, da se je skozi gizdavo uniformo prebilo nekaj človeškega.

»Mar mislite, da radi zapiramo? Katera oblast bi dopustila tuje garniture v državi? Saj bi bili nori!«

Sedel je in opazila je, da so mu ustnice trzile. Spet se je zagledal v papirje pred seboj, potem pa rekel: »Lahko greste.«

Paznik, ki je sedel tačas na stolu ob vratih, je odpejal jetnico nazaj v celico. Na mizi jo je čakalo kosilo. Posrkala je nekaj žlic mrzle, sluzaste ješpre-nje vode. Potem je vse popoldne hodila po celici, pet korakov sem, pet korakov tja in napeto premišljala: vedo ali ne vedo? Iskala je dokaze in protidokaze, se spominjala besedi in izraza na častnikovem obrazu ter našla toliko tolažljivih, kolikor nič dobrega obetajočih znamenj. Minevale so ure in čim dalj je premišljala, tem manj je vedela in v toliko večjih dvomih je bila.

Skozi palice v oknu pod stropom je videla nebo – jasno, sinje, kakršnega ni videla še nikoli prej; bleščečo se kupolo ter sleme sodne palače onkraj dvorišča. Okrog so se spreletavali golobje in sedali nanju. Priletel je velik, bel golob in pregнал s slemena vse druge, ošabno se je prsil in stopical, vs napet in jezljiv. Sprehajal se je sem pa tja, vs nestrpen, kakor da je ljubica zamudila znamenek. In res sta se nedaleč od njega spustili na sleme golobici in se pričeli spogledljivo ozirati po nemirnem golobu. Razprl je krila, dvakrat, trikrat zamahnil in že je bil lepoticama za hrbtom. Umikali sta se mu, se ozirali nazaj in vsaka si je želela, da bi jo ujel. Vzdignil sta se in zapeljivec je zajadral za tisto, ki je letala hitreje in se mu bolj odmikala. Zakrožili so, pa se spet spustili na sleme. Golobu je bilo igre dovolj. Odločno se je pognal za golobico, jo dohitel in jo s kljunom posvaril, naj počaka. Ubogala je, vtem ko je druga užaljeno odletela. Nekaj minut je gospa opazovala njuno ljubzensko igro, pa se odvrnila in nadaljevala obhod.

Obšla jo je žalost, kakršne dotlej ni poznala. Kakor da je zdaj hkrati leglo nanjo breme vznemirjenj, žalosti in nadlog vsega življenja. Čutila je, kako se ji v prsih zbira in gosti bolečina v težko, svinčeno kepo, ki ji pritiska na srce, jo duši in ji jemlje sapo.

Ko je bila še prav mlada, si je kdaj zaželela trpljenja. Duševno trpeti naj bi bilo lepo. Junaki vseh romanov so trpeli. Nikakršne duševne muke niso bile takrat nevarne njenemu zdravju in vedrini. Sledile so enoličnosti, povzdigovala človeka nad vsakdanjost in ga plemenitile. V nobeni zvezi niso bile z življenjskimi izkušnjami. Zdaj je bilo drugače: morala je sprejeti boj proti strašni moči. Srce, to tenkočutno mišico življenja, ji je stiskala jeklena pest, brez usmiljenja je zasajala vanj kremplje, ga gnetla, in bolečina je postajala vse bolj telesna. Brez reda so se v vročini glavi mešali spomini iz različnih obdobij in krajev, že zdavnaj pozabljenja srečanja in dogodki, očetove in Vanjeve besede, napravi starih pesmi. In kot da bi lahko le s pesmijo izpovedala sebe, vso skrivnostnost in tragiko življenja, kakor da bi jo lahko le pesem potešila, je zajejala v gluhoto celice:

Zabíj tak skoro, bože moj,
zabíj ljubóv, zabíj mečí!
Zabíj tak skoro, zabíj tak skóro,
bože moj!

Pesem ji je pomagala, da se je vsaj malo pomirila in zbrala. Sedla je k mizici in pritiskala dlan na srce. Čudila se je, da je bilo mirno in enakomerno. Poskušala je še enkrat trezno premisliti in se dokopati do pametnih sklepov. Priklicala si je v spomin dogodke zadnjih tednov, ponovila potek kratkega zaslišanja in se spet ustavila pred vprašanjem: vedo ali ne vedo? Kaj nameravajo? Jo hočejo le upogniti ali uničiti?

Zaman je iskala odgovor, vendar pa dopuščala nekaj upanja. Najhuje pa je bilo, da vkljub vse večji utrujenosti ni mogla prenehati misliti. Nasprotno: kolikor bolj se je izčrpavala, tem strastneje je morala premišljati, vendar tem manj premislila.

8

Minevali so dnevi, čas je merila samo še po nedeljah. Tedaj ni bilo večerje, ne vsakdanjega direndaja, zato je bil dan dvakrat daljši. Od nedelje do nedelje pa je bila cela večnost. Komaj se je navsezgodaj prebujala, je bilo njeno prvo čustvo: strah pred neskončnostjo dneva, medtem ko je prebijala noči v mučni polzavestni dremavici.

(Se nadaljuje)

Janša, Peterle, Podobnik...: kaj ste počeli v letih 90 in 91?

PROTIKORUPCIJSKI PLES V MASKAH

Tako imenovani neodvisni tisk, ki je do zadnjega podpiral prejšnji enostrankarski režim, potem pa čez noč presedlal na nove demokratične oblasti, nas zadnje dni in mesece bombardira s slovensko korupcijo, ki da dobiva zastrašujoče razsežnosti. Seveda ne gre spregledati, da dramatična opozorila potekajo skladno z zadetki njihovih političnih gospodarjev na ruleti, ki se ji reče oblast. Stvar postaja tako neokusna, da se začne vzdigovati tudi človeku s sicer popolnoma neobčutljivim želodcem.

Medijski modreci nas učijo o vzrokih te »zastrašujoče« korupcije. Enega glavnih vidijo v tako imenovanih bivših rdečih direktorjih, ki so se čez noč prelevili v menedžerje in lastnike brez karkršnega koli nadzora. Njihovim ugotovitvam je potrebno pritrditi, a se zraven vprašati, kaj so ti isti gospodje in dame počeli leta 1991 in 1992, ko je proces divjega lastninjenja in korupcije dobival resnično grozljive razsežnosti. Brez dlake na jeziku lahko zapišemo, da so bilki v zavirljivi večini zaposleni predvsem s »kopanjem kosti« po Kočevskem, medtem ko jim je bilo gospodarstvo, položaj delavstva in državne perspektive deveta skrb. Šlo jim je predvsem za oblast, ki se je napajala iz revanšizma najbolj poniglave sorte. Temu primerno so bile koncipirane tudi globalne sistemske spremembe, ki so ciljale na menjanje forme ob zadržani stari vsebini. Poenostavljeno povedano: prejš-

nji samoupravni (komunistični) socializem so skušali spremeniti v novi nacionalni socializem. Številne zakonske luknje so jim bile pri tem zelo pogodu, saj so v njih videli zgolj priložnost za svoj veliki maneuver. Posledica takšnih razmer je bil ekonomski in z njim tudi socialni diletantizem, spričo katerega so kaj kmalu spregledali tudi volilci.

Prav zanimivo bi bilo vedeti, kaj si denimo danes ob tem silnem rohnenju in protikorupcijskem zbiranju misli dr. Alenka Znidaršič-Kranjc z Inštituta za kriminologijo pri ljubljanski pravni fakulteti, ki je vestno zbirala podatke o številnih tako imenovanih programiranih stečajih in javno opozarjala na bližajočo se katastrofo. V neki raziskavi, v kateri je zbrala podatke o vseh stečajih v letih 1989 in 1990, je bilo črno na belem zapisano, da je šlo veliko podjetij v stečaj, da bi se rešila odvečnih delavcev in da bi jih

lahko nekateri poceni kupili. Kako so tedanjí oblastniki in njihovi kameleonski medijski lakaji takrat gledali na »drhal, ki veselo krade naprej«, slikovito ponazarja tale njena značilna izjava: »Če bom objavila vse podatke hkrati, ne bodo nikomur všeč. Ne bodo všeč vodstvom podjetij, kajti podatki kažejo, da so ti namerno ali pa zaradi nesposobnosti povzročila stečaje. Ne bodo všeč kriminalistom, tožilcem in sodnikom, kajti ti bi morali kriminal, ki je v ozadju stečaja preganjati, pa ga ne. In ne bodo všeč vladi, kajti ves čas ni storila ničesar, da bi obvarovala podjetja in zaposlene v njih...« In kdo je bil tedaj v vladi? Odgovor je na dlani: Peterle, Janša, Podobnikova Kmečka zveza...

DE je bila tedaj eden redkih, če ne celo edini časopis na Slovenskem, ki je iz tedna v teden vztrajno opozarjala Peterletovo vladno na znamenita podjetja a'la »Marija k sebi consulting«. Citiram del tega sporočila v celostanskem članku, ki sem ga napisal 10. maja leta 1991: »Se vlada zaveda, kam vodi takšno stanje? Kot vse kaže, so ji takšni razmisleki španska vas, kar lahko pomeni samo nekaj: na eni strani

Protikorupcijska borba

bomo slej ko prej imeli peščico bogatih zasebnih spekulantov, na drugi pa erozijo socialnih podpirancev in popolnoma bankrotirano nacionalno gospodarstvo.« Napoved se je žal v celoti uresničila.

Danes komentator v Slovenscu ugotavlja, da »poslovodne strukture sprejemajo odločitve brez notranjega nadzora (delavski sveti so razpuščeni ali brez kakršne koli veljave)«. Ne vpraša pa se, kdo je omogočil ta manevrski prostor. Poudarja, da imajo naši menedžerji enaka pooblastila kot njihovi ameriški kolegi, z eno samo »neznatno« razliko: za svoje početje ne nosijo nikakršne odgovornosti. V razvitem svetu je odgovornost v izgubi premoženja, kazenskem pregonu in izgubi kakršnih koli referenc za napredovanje in zaposlitev... Zanimivo, še bolj zanimivo pa je, s čim se je Slovenec bavil leta 1991. Ugibate lahko samo enkrat.

Uredništvu predlagam, da po nepotrebnem ne razmetuje avtorskih honorarjev za takšne visoko leteče misli, saj mu gratis dajem vse avtorske pravice za svoje članke na temo korupcije in divjega lastninjenja iz leta 1991. Da bi mu res utegnili priti prav, citiram eno svojo misel iz že omenjenega članka, ki nekam sumljivo sovpada z njegovim današnjim razmišljanjem.

»In kje so haklci, ki bi lahko preprečili takšen tok dogajanj? Najprej bi glede tega morali reči, da so tržna gospodarstva na Zahodu že po naravi stvari, se pravi po temeljnem mehanizmu svojega funkcioniranja, zavarovana pred

takšno erozijo. V pravem tržnem gospodarstvu s jasno lastnino pač vsakdo za sleherno svojo gospodarsko ali finančno potezo odgovarja s svojim premoženjem. In pri nas. Pri nas se zdaj vsi trudijo, da bi rizik teh potez prenesli na družbeno lastnino in delavce. Kot vidimo, jim to zelo uspeva.«

Iz povedanega torej jasno sledi, da današnjim gromovniško navdahnjenim protikorupcijskim borcem ne gre za to, da bi v resnici prijeli bika za roge, saj bi v tem primeru morali najprej pojasniti predvsem svoje vloge, ki so v mnogočem pripomogle k razmahu divjega lastninjenja in korupcije. Očitno jim gre torej bolj za politično instrumentalizacijo omenjenih negativnih pojavov. Pri tem pa je najbolj žalostno, da manipulirajo z ljudmi v socialni tiski, ki so ji s svojim diletantizmom in slo po oblasti v veliki meri botrovali sami.

Ob vsem tem se mora človek hočeš nočeš strinjati s Spomenko Hribar, ki misli, da bi si bilo »morda res dobro zapomniti njihova imena, saj jih poznamo, namreč tiste demagoge, ki jim ni nič mar, ne škoda, ki jo s svojim čvekanjem povzročajo Sloveniji«. Predvsem pa bi bilo potrebno vsakega od njih vprašati, zakaj se »krajci stoletja« ni postavil po robu, ko bi se ji lahko, ko je bil na oblasti. Odgovor, tisti pravi, pa je že znan: zato, ker je v »krajci stoletja« videl veliko priložnost predvsem zase. Na njegovo veliko žalost in našo srečo se mu je izjavila. Zato tudi kriči! In pleše protikorupcijski ples v maskah.

Ivo Kuljaž

Če dobijo oblast v roke otroci...

POZIVNIK LE ZA IZBRANCE

Dogodek v Depali vasi in njegovo ozadje še vedno burita duhove. Zadeva še zdaleč ni razčiščena in nastajajo nove domneve, ki s prstom vse bolj kažejo tudi v smeri ministrstva za notranje zadeve. Menim, da je to na mestu. V tem sestavku se bom ustavil le pri eni nejasnosti, ki pa ni povsem nedolžna in poznavalcu lahko pove precej več, kot izhaja iz kapljicnih sporocil, poslanih s Štefanove ulice št. 2.

Kako je s pozivnikom, ki ga je imel pri sebi nekdanji miličnik, nato morisovec in danes po zaposlitvi neznan Smolnikar? Ko so ministra Bizjaka na Bučarjevi preiskovalni komisiji potisnili ob steno, je pred izbranci izdihnil ime: Vinko Beznik. Diplomant vo-

jaške akademije in inšpektor v vadbenem središču na Jasnici je očitno imel razloge in tudi možnost, da je v enoti pogrešil tako napravo. Nekdanja protiteroristična enota milice je postala poleti leta 1990 neposredno podrejena ministru Bavčarju. Izločila se je iz milice in z njo je razpolagal le minister. Postala je specialna enota, saj slovenska beseda ni bila več primerna, kajti šlo je za sošolca iz kadetnice v Tacnu.

Takšna je ostala vse do danes, kar pomeni, da minister takšno organizacijo nujno potrebuje. Njeno delovno področje je javnosti prikrito in le posvečeni so lahko v nedavni številki »Poročevalca državnega zbora« prebrali zelo okvirni opis njenih nalog: zaslu-

za to je imel Zmago Jelinčič, ki je postavil neugodno vprašanje in se odgovoru ni bilo moč enostavno izogniti.

V času slovenskega osamosvajanja se je specialna enota ministrstva za notranje zadeve, kot se uradno imenuje, zelo intenzivno ukvarjala z zbiranjem obveščevalnih podatkov o določenih, konkurenčnih enotah JLA. Vzpostavljeno sodelovanje in prijateljstvo s specialno brigado Moris se je kmalu po osamosvojitvi zrahljalo in nazadnje povsem pretrgalo. Za te napetosti je deloma izvedela tudi javnost, ki verjetno ni mogla razumeti, da sta v sporu slovenski oboroženi elitni enoti. Jaz sem svojim sodelavcem v vodstvu slovenske uniformirane policije več-

krat dejal približno takole: tako je pač, če otroci dobijo oblast. Takih sporov ne bi nikjer v tujini dopustili in spor je bilo treba razrešiti, tako ali drugače. Za sedaj je krajši konec potegnila enota iz Kočevske Reke oziroma Škrilj.

Domnevati je moč, da je v zaostrenih medsebojnih odnosih Bizjakova enota svojo obveščevalno dejavnost usmerila na Janševo specialno brigado. To bi bila ena od možnih razlag za prenos pozivnika iz Podutiške ulice nekam v Trzin. Takih pripomočkov je bilo sredi leta 1993 med teren-skimi delavci uniformirane policije približno toliko, kolikor je hudičkov v nebesih. Imeli so jih pretežno vodilni in vodstveni delavci v organih za notranje zadeve, kot smo uradno rekli.

V upravi policije smo jih imeli le najožji sodelavci. Ali se da iz tega sklepati o pomenu, ki so ga v specialni enoti ministrstva za notranje zadeve pripisovali nekdanjemu specialcu in morisovcu?

Vsa ta in podobna vprašanja bo treba razjasniti, če se bo hotel predsednik vlade pokazati mož na mestu.

Pavle Čelik

Opravičilo

Kot odgovorni urednik se opravičujem za vse neresnične in žaljive obdolžitve, izrečene na račun članov kolektivnega poslovnega organa MTT – Tovarne tkanin Melje in izražene v članku anonimnih avtorjev, objavljenem v 19. št. DE, dne 8. 5. 1992, z naslovom: »Delavci MTT Maribor – Lačni, ponižani in razžaljeni, vodstvo pa...«

Malo za šalo, malo zares

LASTNINJENJE

V zadnjem obdobju socializma, ko je vse premoženje še bilo »naše« (državno), smo navadni ljudje razmišljali takole: Zakaj pa ne lastniniti. »Naše« premoženje si razdelimo med seboj in vsak posameznik bo bolj skrbel za svoje premoženje kot za »naše«. Konec koncev pa svoje lahko tudi prodamo – če bomo potrebovali denar za kaj drugega, »našega« pa ne moremo.

Tudi druga varianta lastninjenja, odprodaja premoženja kapitalistom, nam je bila všeč, ker smo naivno pričakovali, da bo to izpeljano na hiter in preprost način, mi pa bomo od tega imeli dvojno korist. Kako? »Našo« tovarno prodamo kapitalistu, denar pa si zaposleni razdelimo med seboj. Ker tudi v kapitalističnih tovarnah mora nekdo delati, bo kapitalist zaposlil nas, ki smo že prej delali v tej tovarni in se na delo in »specifiko« te tovarne najbolj spoznamo. In ker kapitalisti na zahodu plačujejo svoje delavce veliko bolje, kot si mi lahko privoščimo v »naši« tovarni, bo tudi nam kapitalist plače vsaj podvojil. To, da je treba več in bolje delati pri kapitalistu kot v »naši« tovarni, smo vedeli, ampak glede na prič-

kovano korist smo bili na to pripravljeni. Tako ali tako je bilo treba 8 ur prebiti v tovarni, čas pa hitreje mine, če imaš vseh 8 ur kaj početi.

Prepričani o takojšnji materialni koristi in veliko lažjem in bolj bogatem življenju (nas in naših otrok) v prihodnosti, smo pomagali zrušiti socializem. Socializem smo (so) podrli, podirajo pa tudi naše upe v lažje in bogato življenje v prihodnosti. Lastninjenje se je začelo, ampak naših dveh preprostih variant ne upoštevajo. Res je, da nam bodo del premoženja razdelili (certifikati), ampak to je drobiž in povrhu še loterija. Certifikati so kot srečke, vemo pa, da vsaka srečka ne zadene.

»Naše« tovarne tudi prodajajo, le da si zaposleni ne moremo razdeliti kupnine.

Delati pa moramo več in bolje, ampak za manj denarja. Pa še srečni in hvaležni moramo biti šefom v »naši« ali že prodani kapitalistični tovarni, da lahko še delamo, za razliko od 130.000 brezposelnih, ki so, prav tako kakor mi, zavestno ali pa ne, pomagali zrušiti socializem.

Pepe Ovca

POLICIJA DEMONSTRACIJE OBLAST

Nova knjiga

Avtor, magister sociologije in miličnik, je policiji bil in je še zapisan z dušo in telesom; bil je komandir policijske postaje, ravnatelj kadetske policijske šole, načelnik slovenske policije. V knjigi Policija, demonstracije, oblast opisuje svoja opažanja in ocene, kako je policija ravnala v minulih 30 letih, predvsem v Ljubljani, ob demonstracijah, zborovanjih, ustanavljanju strank, še posebej v prelomnih časih slovenske republike in države.

V tej knjigi riše portrete posameznikov, opisuje dogodke in njihova ozadja. Kot rdeča nit se v 30-letnem loku njegovega angažiranja v policiji nehoti izpisuje zgodba o policistu, ki ne sme zbijati strahu, ampak mora biti tudi in predvsem človek.

Cena knjige je 2.600 SIT, 5-odstotni prometni davek je vključen v ceno.

Knjigo lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: 061-321-255, 1310-033, faks 311-956.

Pavle Čelik

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige POLICIJA, DEMONSTRACIJE, OBLAST.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

Naročeno dne: _____

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku

2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Žig

Podpis naročnika

Slovenske investicije po novem

Prijeten »dom« na Rakovniku.

